

ISKRA

GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA TOVARNE »ISKRA« – KRANJ

11

1960

ISKRA

glasilo delovnega
kolektiva
tovarne elektrotehničnih
in finomehaničnih
izdelkov

»Iskra«, Kranj

1960

št. 11

november

Izdaja:
Upravni odbor

Ureja:
Uredniški odbor

Odgovorni urednik:
Boris Kryštufek

Naslov uredništva:
Tovarna »Iskra«
Gorenja Sava 6
telefon 39-21
(interna 427)

Naslovna slika:
Motiv s poti
na Veliko planino

Foto:
Edo Primožič

Klišeje izdelala:
klišarna ČP »Gor. tisk«
Kranj

Tisk:
ČP »Gorenjski tisk«
Kranj

Naklada:
4700 izvodov

LETNIK VI.

VSEBINA

- Proizvodnja nas tudi v oktobru ni zadovoljila —
ing. A. Grčar
- Prodaja v oktobru — M. V.
- Člani kolektiva pišejo
- O sovjetski kinematografiji — Maks Vertačnik
- »Spomenik revolucije« v Kranju — IS
- Telefonski koncentrador — Inju
- Izgubljena, pa spet najdena —
Stane Zakotnik-Johan
- Kotiček tehniške besede — ing. Franc Mlakar
- Letošnji sejem »Sodobna elektronika« je uspel
— SIS
- Škodljivi vplivi ropota v industriji —
dr. S. Lajevec
- Kaj so pokazale meritve ropota v naši tovarni
— J. P.
- Sodelujmo v človekoljubni akciji! —
France Božič
- HTZ opozarja — Jože Pegam
- Tudi to se lahko zgodi — -a-
- Na olimpiado gremo — ing. Potokar
- Zanimivosti iz tehnike — Jan
- Novosti iz naše strokovne knjižnice
- Pojasnilo plačilnega traka — ABC
- Z izleta v Hrastnik — J. M.
- Personalna kronika

Proizvodnja nas tudi v oktobru ni zadovoljila

Po posameznih mesecih je v letošnjem letu proizvodnja potekala takole:

Mesec	Predvideno	Proizvedeno	%
I.	640.125	669.149	104,5
II.	673.690	711.415	105,6
III.	735.976	835.920	113,6
IV.	747.590	864.446	115,6
V.	785.420	819.272	104,3
VI.	808.059	781.952	99,3
VII.	714.928	716.532	100,2
VIII.	758.395	821.532	108,3
IX.	849.585	779.231	91,7
X.	914.871	886.805	96,9
XI.	862.306		
XII.	912.891		
	9.570.000		

Iz pregleda je razvidno, da je bil mesec oktober po vrednosti najvišji v letošnjem letu. V mesecu aprilu je bilo proizvedeno za 846 milij. din, nakar je začela proizvodnja v letnih mesecih, kakor doslej vsako leto, padati. Kljub razmeroma visoki proizvodnji v mesecu oktobru, pa ni bila dosežena proizvodnja, ki je bila predvidena za ta mesec. To je torej že tretji mesec, v katerem ni bila dosežena mesečna proizvodnja. V mesecu juniju je bil plan dosežen z 99,3 %, a v mesecu septembru z 91,7 %.

Po posameznih oddelkih je bila v mesecu oktobru dosežena naslednja proizvodnja:

Oddelek	Blagovna proizvodnja v 000 din			Skupna proizvodnja v 000 din		
	predvideno	proizvedeno	%	predvideno	proizvedeno	%
Mont. rot. str.	49.116	39.773	80,8	50.302	52.212	103,8
Sempeter	197.520	174.392	88,4	197.520	174.392	88,4
Mont. instr.	48.250	46.955	97,2	51.150	49.997	97,9
Mont. splošna	345.280	356.940	103,5	345.630	358.989	104,3
Mont. kinoak.	62.740	54.690	87,2	62.740	63.924	101,8
Mont. central	145.450	147.823	102,3	145.450	148.103	101,8
Mont. usmer.	40.050	42.256	105,5	41.250	43.420	105,1
Selenski stavki	18.000	18.624	103,5	26.000	23.520	90,5
Lipnica	3.300	1.733	52,6	23.310	29.267	125,7
Ostalo	5.165	3.619	70,0	6.310	3.619	57,4
Skupaj	914.871	886.805	96,9	949.662	947.443	99,8

Znatne razlike med predvideno in izvršeno proizvodnjo je imela montaža rotacijskih strojev, obrat Sempeter in montaža kinoakustike. V montaži rotacijskih strojev smo se v preteklem mesecu koncentrirali v glavnem na izdelavo rotorjev za starter 4 KM. S tem smo izvršili naše obveznosti nasproti Tovarni avtomobilov v Mariboru in FAMOS. Z dodatno dobavo domačih rotorjev v Sempeter smo predvideno količino starterjev 2,5 in 4 KM dosegli. Vzrok nizki proizvodnji v obratu Sempeter so bile največ diname, ki jih ni bilo mogoče montirati v zadostni količini zaradi premajhne količine dobavljenih kolektorjev iz Kranja. Teh pa ni bilo mogoče izdelati zaradi pomanjkanja materiala. Za diname nam nabavni oddelek ni uspel nabaviti tudi polovih čevljev. Tudi vžigalnih tuljav je bila montirana sorazmerno majhna količina zaradi pomanjkanja elektrobakelita za glave. Predvidena količina magnetnih vžigalnikov ni bila dosežena zaradi premajhne dobave osnovnih plošč iz Kranja.

Prodaja v oktobru

Za mesec oktober je bilo fakturiranje zaključeno takole:

Panoge	Plan v 000		Izvršeno	%
Avtoelektrika	242.000	196.607.547	81	
Kinoakustika	60.300	77.341.989	129	
Merilna teh.	326.000	243.537.686	75	
Telefonija	211.000	228.183.937	108	
Usluge	20.000	21.724.965	109	
Skupaj din	859.300	767.396.124	89	

Kumulativni faktorni prometi po panogah od januarja do vključno oktobra 1960 pa je bil naslednji:

Panoge	Plan v 000		Izvršeno	%
Avtoelektr.	1.987.003	1.791.456.974	90	
Kinoakustika	592.969	726.747.863	123	
Merilna teh.	2.560.785	2.908.774.582	114	
Telefonija	1.763.856	2.202.350.434	125	
Usluge	162.000	212.882.416	132	
Skupaj din	7.066.613	7.842.212.269	111	

Iz zgornjih pregledov je razvidno, da nismo dosegli plana prodaje v panogi jakih tokov zaradi materiala, ki je prišel šele zadnje dni v mesecu na skladišče in zaradi tega robe nismo mogli pravočasno disponirati. Je pa uspeh v tej panogi boljši, kot smo predvidevali glede na težave z materialom.

V merilni tehniki plan ni bil dosežen zaradi zadržanih števec za Turčijo; te števece bomo lahko odpremili šele v decembru, ko bo podjetje v Turčiji dobilo ustrezno odobrenje za devizna sredstva. Nadalje je nastala razlika še zaradi zadržanih 4000 kosov števec »Elektrotehni«, Zagreb, ker niso plačali računov. Medtem je »Elektrotehna« te račune poravnala in smo te števece danes odposlali.

M. V.

Člani kolektiva pišejo

Ce sem slišal prav, imamo v Iskri najbolj moderno ozvočnovalno napravo, izdelano v Jugoslaviji. Če je to res, me zanima, zakaj je nekaj zvočnikov v stavbi 07 nemih, odkar so vgrajeni v zvočne omarice in celo tista važna obvestila, ki se tičejo vsakogar od nas (odhodi avtobusov) ne slišimo, kaj šele glasbo ob odmorih.

-Cr

Ze lani smo pisali v naši reviji o dirkačih, ki prično s tekom proti izhodu, ko se oglasi sirena ob 14. uri. Ker naše besede niso pomagale, saj je dirkanje na avtobuse prenehalo komaj za kak dan po izidu revije, se pa sedaj nadaljuje iz dneva v dan. Ker pa se tega teka udeležujejo v glavnem vedno eni in isti, želimo te nekulturnike opozoriti in to resno, da tako odhajanje z dela ni ne lepo, ne kulturno niti v čast nam vsem ostalim.

Kaj naj si pri tem mislijo številni domači in tuji obiskovalci naše tovarne, kupci in razne delegacije, ko (s kakega okna nad vratarnico) opazujejo naš odhod z dela?

Škoda, da so preskusni pregledi pri vratarnici prenehali, sicer bi priporočil, da bi vse dirkače redno vsak dan klicali na kontrolo, morda bi jih to nekoliko spametovalo, če slovenska beseda ne zaleže.

Ali pa morda le?

I.

Prebral sem stare revije Iskra in našel vest, ki že leta 1958 govori o izdelanem prototipu magnetofona, sedaj pa me zanima (in verjetno ne samo mene), kako je s tem, kdaj bo prišel v redno proizvodnjo in druge podrobnosti. Sploh bi predlagal, da revija nadaljuje z rubriko o razvojni dejavnosti posameznih panog proizvodnje, kot je to bilo prejšnja leta.

rc

Čas dopustov in letovanja je minil, jesen se je že krepko usidrala, zato bi me zanimalo poročilo letovanijske komisije o našem letošnjem letovanju in naših načrtih za letovanja v naslednjem letu. Toliko je bilo nasprotujočih vesti za in proti Verudi, Moščeniški Dragi, Vrsarju, Ankaranu, da bi prav rad vedel, kaj k vsemu temu pravi komisija, ki je kraje izbrala, z dopustniki govorila, pa tudi člani komisije so letovali.

Upam, da bomo poročilo lahko čitali že v eni izmed naslednjih številki naše revije.

I-c.

Toliko namigovanj o poštenih in nepoštenih poteh skozi menzo v delovnem času in po delu, toliko šušljanja na vseh koncih in krajih, da se prav čudim, kako je to, da do danes še nihče ni ukrenil ničesar za preprečitev nepoštenosti. Ljudje prihajajo in odhajajo v tovarno nekontrolirano, celo nadure si pišejo, pa gredo samo pri meni noter in pri vratarju ven...

Znajdi se...

I. S.

Pred dnevi, konec oktobra, sem v DELU čital o pobudah v Železarni Ravne za deljeni delavnik za vse, katerim delo to dopušča, in sicer pri njih predlagajo, naj bi v komercialni, računovodstvu, splošnem sektorju (pri nas pa še kje) delali od 7.45 do 12. ure in od 13.45 do 18. ure. Delavnik bi tako bil deljen z eno in polurno opoldansko pavzo za kosilo. Predlagajo, da bi delali vsak dan pol ure več, zato pa bi v sobotah delali do 12. ure. Na ta način bi imeli soboto popoldan in pa celo nedeljo na voljo brez bojazni, da je treba zjutraj vstati ob 5. uri. Tako bi ljudje vedno lahko prišli na delo spočiti in naspani ter tako lahko maksimalno prispevali za hitro reševanje tekočih poslov. Tudi gledalci televizije bi se končno naspali, in ne samo gledalci televizije, tudi vsi drugi, ki morajo sedaj vstajati ob 5. uri in še prej. — Tudi precej »obveznih« nadur, pravijo, bi s tem odpadlo.

Toliko Ravenčani, kaj pa mi?

S

Če podrobneje analiziramo proizvodnjo v preteklem mesecu in razloge zakaj plana nismo dosegli, moramo ugotoviti, da sta prenizki proizvodnji kriva dva vzroka. Eden od teh je stalno pomanjkanje materiala, ki nam dela težave zdaj pri tem, zdaj pri drugem izdelku, saj nam nekateri izdelki včasih stojijo zaradi tega tudi po več mesecev. Ker pa smatramo, da se bo vprašanje materiala v doglednem času moralo rešiti, moramo toliko bolj kritično gledati na drugi vzrok, ki leži v premajhnih kapacitetah opreme. Po študiju obstoječih kapacitet smo ugotovili, da z obstoječo opremo pri sedanjih pogojih ni mogoče proizvesti več kakor 900 milijonov mesečno. V zadnjem času se nam zopet pojavlja pomanjkanje delovne sile, saj se je v zadnjih mesecih v proizvodnji stanje delavcev znižalo, ker personalni oddelek ni uspel nadoknaditi delavcev, ki so izstopili.

Kljub prenizki proizvodnji v mesecu oktobru povišani letni plan še dosegamo. To nam kaže spodnji pregled:

Oddelek	Blagovna proizvodnja v 000 din			Skupna proizvodnja v 000 din		
	pred- videno	proiz- vedeno	%	pred- videno	proiz- vedeno	%
M rot. str.						
Šempeter	2.053.320	1.712.588	83,6	2.071.587	1.753.804	84,8
MI	431.236	408.823	94,8	478.606	459.635	96,0
MS	2.814.014	2.990.728	106,3	2.830.484	3.041.092	107,5
MK	563.034	645.200	114,6	563.034	656.194	116,6
MC	1.265.242	1.319.838	104,1	1.265.242	1.324.079	104,7
MU	336.260	413.422	122,9	357.260	434.091	121,4
Sel. st.	278.200	354.048	127,3	425.500	475.680	111,9
Lipnica	22.200	3.305	14,9	114.690	105.614	92,2
Ostalo	31.287	37.305	119,2	43.773	37.305	85,2
Skupaj	7.794.803	7.885.257	101,2	8.150.176	8.287.493	101,7

Iz pregleda vidimo, da smo »rezervo«, ki smo jo prejšnji mesec imeli še 118 milijonov, znižali na 90 milijonov. Ker smatramo, da bo plan v mesecu novembru zaradi nižje predvidene obveznosti presežen in da bomo v mesecu decembru dosegli znatno višjo proizvodnjo od predvidene, računamo, da bo mogoče v letošnjem letu doseči proizvodnjo v višini 9 milijard, 700 milijonov dinarjev.

Postavlja se vprašanje, kako v prihodnjem letu doseči 27 % višjo proizvodnjo, kakor v letošnjem letu, saj bi morali doseči proizvodnjo 12 milijard, 350 milijonov dinarjev. Prepričani smo, da te proizvodnje ne bo mogoče doseči, če ne bomo uspeli že v prvem polletju dobiti novo dodatno opremo.

Poglejmo še primerjavo med letošnjo in lansko proizvodnjo v 10 mesecih:

Oddelek	jan.—oktober 1959	jan.—oktober 1960	%
	v 000 din		
Mont. rot. str.			
in Šempeter	1.171.632	1.932.258	165,0
Mont. instr.	334.550	459.924	137,5
Mont. splošna	2.241.675	3.014.930	134,1
Mont. kinoak.	874.236	1.149.485	131,5
Mont. tel. central	1.056.430	1.321.035	125,1
Mont. usmernikov	321.529	414.191	128,9
Sel. stavki	251.821	516.320	205,4
Lipnica	30.982	3.305	10,7
Ostalo	139.280	37.305	268,0
Skupaj	6.422.135	8.848.753	137,7

Letošnji uspeh je z ozirom na lansko leto še vedno odličen, vendar lahko ugotovimo, da je povečanje proizvodnje vedno manjše, kar moramo seveda pripisati vedno bolj izkoriščenim kapacitetam. — Logično je, da bo naraščanje proizvodnje v prihodnjem letu vse manjše, dokler proizvodnja ne začne dobivati novih strojev.

O sovjetski kinematografiji

Prof. E. M. Goldovski je v Sovjetski zvezi najbolj znana osebnost, ki dela za razvoj sodobne kinematografije. Spoznala sva se pred leti v Varšavi in takrat mi je omenil, če kdaj pridem v Moskvo, naj ga vsekakor obiščem. Seveda sem mu to obljubil, čeprav sem bil uverjen, da Moskve nikdar ne bom videl. Toda svet se obrača in tako sem le prišel v Moskvo in tu tudi razmišljal, kje bi prof. Goldovskega tudi lahko videl, ali kakor koli prišel z njim v stik. Toda, že vsak operater, da ne omenjam kino inženirjev, je prof. E. M. Goldovskega dobro poznal. Neverjetno hitro so mi preskrbeli njegovo telefonsko številko in že je med nama stekel razgovor. Po telefonu sem mu omenil, da bi zelo rad videl in spoznal, v katero smer se v Sovjetski zvezi razvija kinematografija. Obljubil mi je, da bo storil vse, da bo ustregel moji želji.

Ko je po enem tednu od Ministrstva za kulturo le dobil dovoljenje, da si ogledam Inštitut za kinematografijo in »Okrogli kino teater«, sem spoznal, da se je za izpolnitev te moje želje resda potrudil. Priložnost za ogled sem tudi takoj izkoristil.

»Okrogli kino teater« je v Moskvi prava senzacija. Tako kino operaterji, kakor tudi vsak drugi domačin, mi je svetoval, naj si to zadevo ogledam. Seveda mi prav nihče ni vedel povedati, po kakšnem principu tu filme predvajajo. Toda po zaslugi prof. Goldovskega mi je bilo to zdaj omogočeno in ta kinematograf sem si ogledal v njegovi prisotnosti in prisotnosti upravnika, ki naju je pričakal pred okroglim poslopjem.

Najprej sta mi ljubeznivo razkazala dvorano, nato pa še vse ostale prostore. Res, ta kino je opremljen zelo sodobno in še tla so obložena z linolejem, medtem ko imajo ostali kinematografi povprečni lesen ali celo kamenit pod.

»Okrogli kino teater« v Moskvi

Vendar, pogledjmo kakšen je sistem, po katerem predvajajo filme v »Okroglem kino teatru«!

Slika 1 kaže »Okrogli kino teater« z zunanje strani, medtem ko je s slike 2 razviden tloris dvorane. Dvorana je docela okrogla in ima premer približno 15 metrov, v višini 2,6 metra pa je ob steni nameščenih 11 visokorefleksnih kino projekcijskih platen, ki so med seboj povezana, torej brez črnega roba tako, da je videti, kot bi bila celotna stena pokrita z enim samim platnom. »No, nič posebnega,« sem si mislil, »to je cirkarama«, ki so jo pokazali Američani že na svetovni razstavi v Bruselju. Toda, le kakšnemu namenu služi pa zgornji venec projekcijskih platen, ki je nekoliko nagnjen navznoter? To pa je vsekakor novost! Za predvajanje filma uporabljajo 22 kino projektorjev, ki so med seboj povezani z električno osjo in teko torej docela sinhrono. Projektorji od 1 do 11 projecirajo na spodnje, vertikalne platno, projektorji od 12 do 22 pa na zgornje, navznoter nagnjeno platno, katerega namen je, ustvariti vtis, kot da je nad teboj nebo. Za razliko od ameriškega sistema »cirkarama«, kjer uporabljajo 16 mm kino projektorje, so Sovjeti uporabili 35 mm kino projektorje, ki so opremljeni s xenon žarnicami DKSS-1.000 z močjo 1.000 W. Hi-

trost projeciranja teh projektorjev znaša 25 slik v sekundi. Za napajanje xenonskih žarnic pa ima vsak kinoprojektor svoj poseben agregat. Zvok prihaja iz posebne, 9 kanalske magnetonske aparature pri vsakem projektorju, le-te pa so med seboj sinhrono povezane. V primeru, da se v enem projektorju film odtrga, tedaj v istem trenutku obstane vseh 22 kino projektorjev in utihnejo vse magnetonske aparature, dvorana pa se avtomatično razsvetli.

Iz slike 3 je razvidno v prerezu, kako so kino projektorji razvrščeni. Projektorji od 1 do 11, ki projecirajo na spodnje platno, so postavljeni za okrog 1 meter više od onih, ki projecirajo na zgornje, nagnjeno platno. To povsem razumljivo, ker mora pasti projekcijski žarek na zgornje, nagnjeno platno po možnosti pravokotno.

Celotno predvajanje vodi kino inženir z dvema visoko kvalificiranima operaterjema in enajstimi kvalificiranimi kino operaterkami. Za vsakim platnom je nameščena visokotonska zvočna kombinacija — torej skupno 22 garnitur. Za posebne efekte pa je sredi poda nameščena še triindvajseta zvočna kombinacija.

Ko gledaš predstavo, stojiš sredi, ali vsaj v bližini središča dvorane tako, da si približno enako oddaljen od vseh platen. Ko sem

bil v »Okroglem kino teatru« so pravkar predvajali film o mestu Leningrad in neko risanko o raketah in planetih. Kamor koli sem se obrnil, sem videl kot v naravi. Videti je, kot bi se vozil v avtomobilu in gledal ljudi, promet, poslopja in vse dogajanje okrog sebe. Vse se giblje, vse se premika — pred seboj vidiš skupino ljudi, ki se pogovarjajo, ko »prideš« mimo njih, jih gledaš na svoji desni strani in nato jih vidiš še od zadaj. Tudi zvočni efekti so takšni, da povsem ustrezajo trenutnim po-

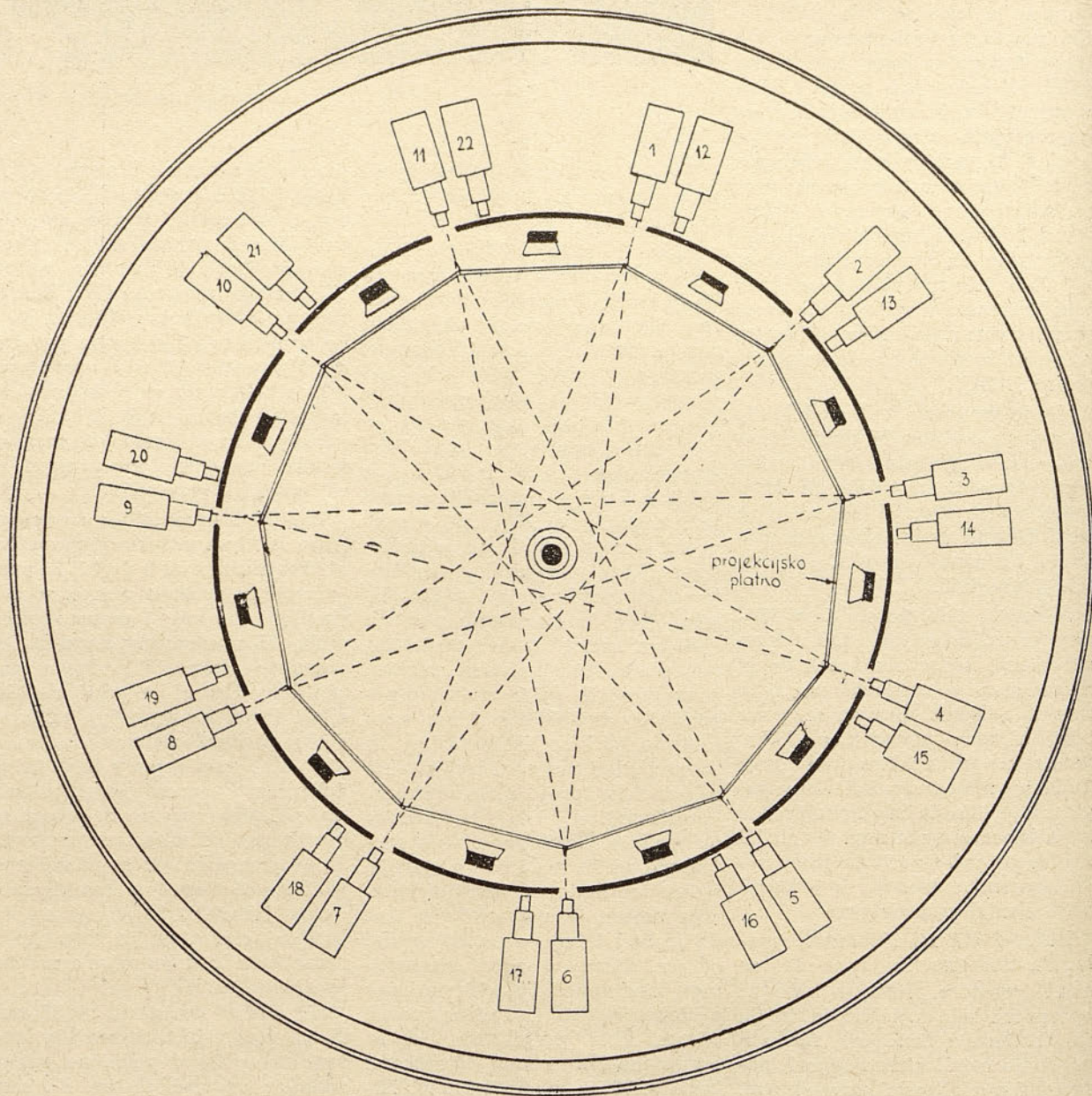
zicijam slikovnih kadrov. Povsem naravno je, da take filmske predstave puščajo na obiskovalcih izredne psihološke vtise.

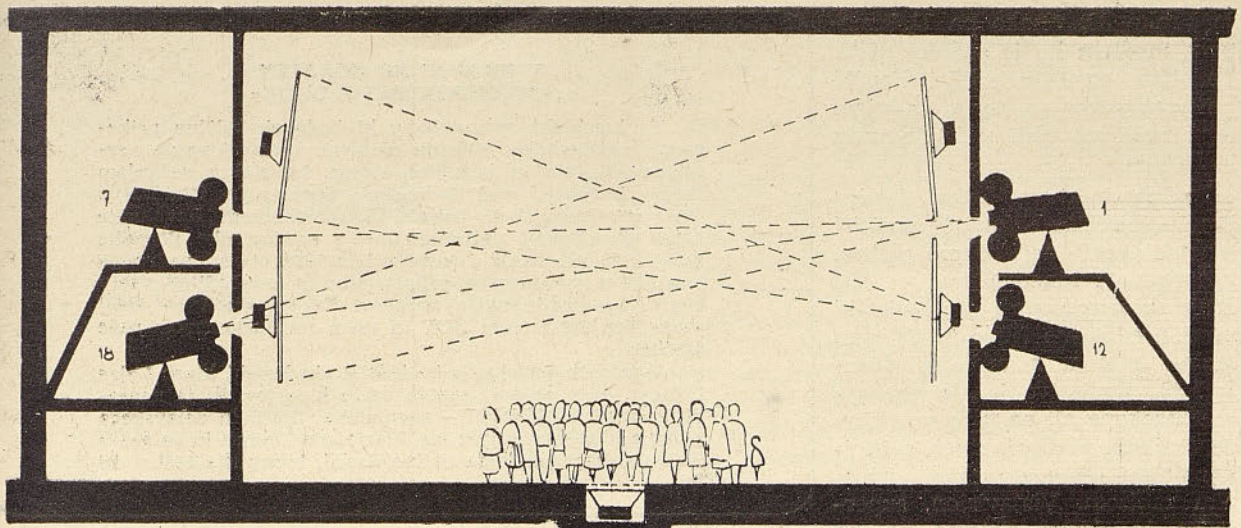
Po predstavi sem gledal ljudi in iz razgovora z njimi uvidel, kako ponosni so na ta svoj »Okrogli kino teater« in na celotni tehnični nivo, ki so ga dosegli v Sovjetski zvezi. Jasno, večina ljudi ne pozna in ne ve, kako pridemo do takšnih efektov, ker o tem načinu predvajanja filma enostavno ne obstajajo nikakršni opisi. Spoznal sem le to, da so trdno prepričani, da je

tak kinematograf na svetu edinstven in, da je le-ta v Moskvi.

Res je, to je dejansko edini stalni kinematograf na svetu, v katerem predvajajo filme po tem sistemu, čeprav pa to le ni plod znanstvenikov in strokovnjakov sovjetske kinematografije. Toda to, da so namesto 16 mm montirali 35 mm kino projektorje in dodali 9 kanalski zvok, posnet na posebnem magnetonskem traku, že zgovorno priča, da je bilo za ustvaritev tega kinematografa potrebna precej dela. Dodatek ostalih

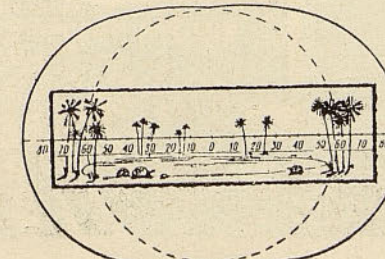
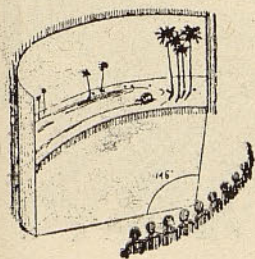
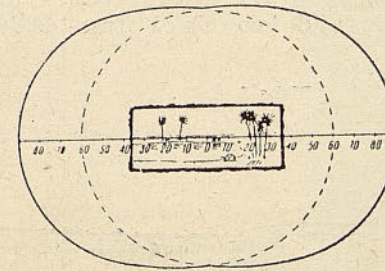
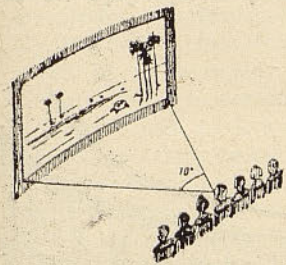
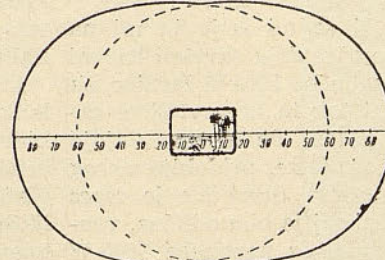
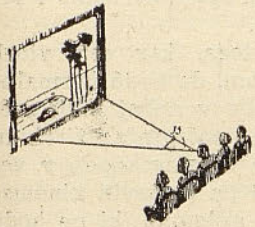
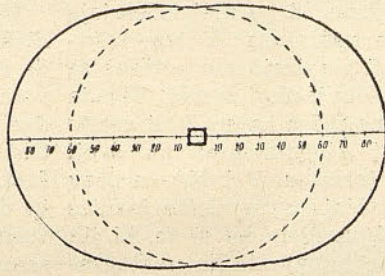
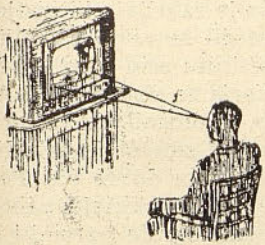
Floris »Okroglega kino teatra« s projektorji in platni

zvočna kombinacija
za efekte

Stranski ris »Okroglega kino teatra«

11 kino projektorjev za zgornje platno se mi ni zdel posebno posežena stvar in v primerjavi z doseženimi učinki; so se stroški za opremo kinematografa le še dvignili za 100 odstotkov.

Kakšne vtise pa je ta kino predstava pustila na meni? S tovariši z naše zunanje trgovinske zbornice smo se že prej dogovorili, da si bomo ogledali mesto Leningrad, ki slovi kot izredno lepo mesto. Po predvajanju navedenega filma o Leningradu, pa sem se premislil, kajti tudi če bi šel v Leningrad, ga najbrže ne bi toliko in tako videl, kot sem ga videl prav v filmu. In pri tem lahko trdim, da je bil prof. E. M. Goldovski povsem opravičeno lahko ponosen na svoje delo!

V Moskvi pa imajo še eno senzacijo, imenovano Panoramski kinematograf »Mir«. To že ni več svetovno čudo, ker je ta kinematograf v svoji osnovi »cinerama«, torej v njem projecirajo s tremi 35 mm kinoprojektorji in 9-kanalnim magnetonskim zvočnim zapisom. Razlika je le v tem, da so v vsaki predvajanici postavili po dva projektorja, torej skupno šest, medtem ko so na zahodu samo trije. — S tem je dana možnost neprekinjenega predvajanja, kot v vsakem normalnem kinematografu.

Risba št. 5 predstavlja notranjost panoramskega kinematografa »Mir«. Njegovo projekcijsko platno

je široko 30, visoko pa 11,4 metrov, medtem ko je sedežev 1226. Podobne, samo nekoliko manjše kinematografe so pa v zadnjem času postavili tudi v Leningradu in Kijevu.

Nadalje imajo v Moskvi, Leningradu, Odesi in Kijevu še po štiri kinematografe na širokem platnu, kot so naši kinemaskopi. — Vsi drugi kinematografi v Sovjetski zvezi predvajajo filme še na normalna platna, z vodilom filma 1 : 1,37. Zanimivo je, da poznajo kinemaskope ali po njihovo »kino na širokem platnu«, samo s štirikanalnim magnetonskim zvočnim zapisom. Vistavision, super-scope in druge sisteme pa ne poznajo. Da bi nam bilo laže razumljivo, zakaj v velikih mestih težijo za postavitvijo kinematografov z izredno širokim platnom, si ogledjmo slike na risbi št. 4.

Človek gleda z vidnim kotom približno 170°. Slika 5 predstavlja televizijski sprejemnik in vidni kot 50°. Normalno projekcijsko platno (slika 6) človeško oko gleda že z vidnim kotom 35°. Na sliki 7 je kinemaskop z vidnim kotom 70° in na sliki 8 panoramski kinematograf, z vidnim kotom 146° na platno. Iz teh slik vidimo, da se šele pri panoramski sliki približujemo našemu normalnemu vidnemu kotu. To nam da iluzijo, da gledamo predstavo tako, kot bi jo doživljali.

Na Inštitutu za kinematografijo, ki zaposluje okrog 3000 tehnikov, inženirjev itd. razvijajo vse, kar sodi v kinematografijo. Od filma pa do kinoprojektorjev je vse delo

V KRANJU BO ZGRAJEN »SPOMENIK REVOLUCIJE«

Ta kompleks spomenikov, ki bodo simbolično prikazovali najslavnejša obdobja nedavne revolucionarne preteklosti Kranja in kranjske občine, bo stal v sedanjem Parku Svobode, med Delavskim domom in Gimnazijo, OLO in Gorenjskim tiskom. S spomenikom Revolucije bomo ovekovečili najpomembnejše zgodovinske dogodke zadnjih 25 let: štrajk delavstva leta 1936, oboroženo vstajo leta 1941 z narodnoosvobodilno borbo in osvoboditev, vse v okviru revolucije naših narodov. Ta spomenik bo torej postavljen 884 žrtvam NOV in vsem revolucionarjem naše občine.

Spomenik Revolucije bo izdelal akademski kipar Lojze Dolinar, eden najbolj znanih naših kiparjev, ki je napravil že vrsto mojstevin — spomenikov NOV in delavskega gibanja, v sodelovanju z ing. Marjanom Tepino, in bo gotov do občinskega praznika občine Kranj, 1. avgusta 1961. IS

tega inštituta. Ko je na primer razvoj končan, dobijo dokumentacijo tovarne, ki po njej izdelujejo ustrezne aparature. V tem inštitutu tudi planirajo vse potrebe za celotno Sovjetsko zvezo. Seveda si zato ne more katero koli mesto postaviti kinematograf po svoji želji in terminu. V inštitutu prav zdaj razvijajo nove xenon žarnice za 3 kW, medtem ko so te, ki jih v nekaterih majhnih kinematografih in prenosnih aparaturah uporabljajo — samo 1 kW.

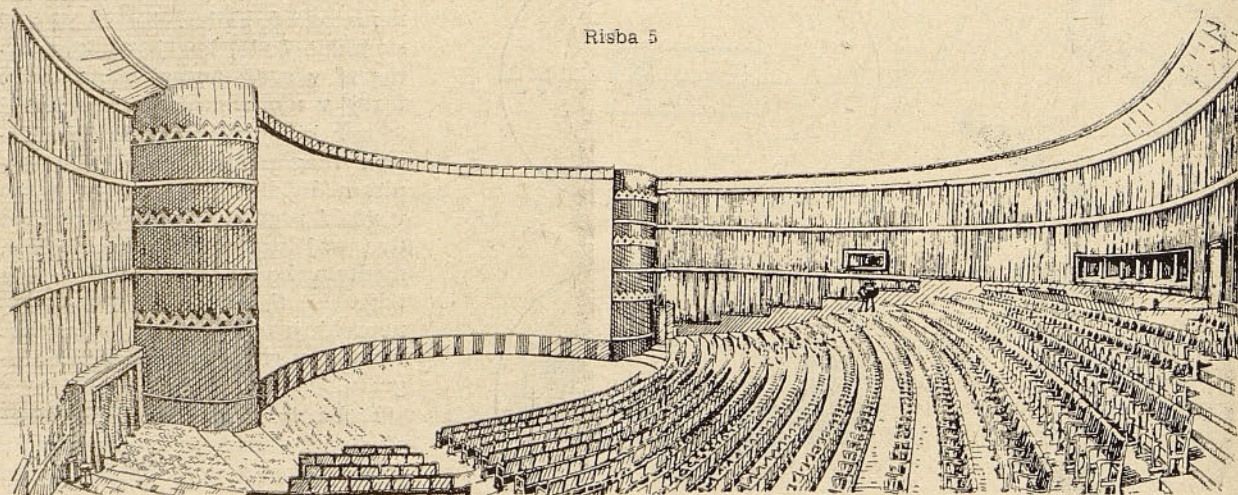
Izpolnili so mi željo in mi na 16 mm projektorju zavrteli barvni film s xenonsko 1000 W žarnico, na izmenični tok in brez vrtljive zaslonke. S tem, da ne uporabljajo vrtljive zaslonke, pridobijo okrog 46 % svetlobe. Slika me je zares navdušila, saj je bila odlična, vendarle škoda, da xenonska 1000 W žarnica DKSS-1000-1 ne vzdrži dlje kot okrog 100 delovnih ur, kar pa še kljub temu daleč prese-

ga vzdržljivost Philipsove xenonske žarnice — samo 40 delovnih

Povedali so mi tudi, da to žarnico še nadalje razvijajo in upajo, da bodo dosegli še večjo vzdržljivost. Na inštitutu sem opazil tudi dva projektorja za sistem »Tod A. O.«. Ko sem to omenil, mi je profesor Goldovski smehljaje pritrdil in dejal, da imam dobre oči. Povsem jasno je, da skušajo panoramske kinematografe opremiti s 70 mm aparaturami po sistemu »Tod A. O.«. Toda tudi te bodo zelo drage in uporabne samo v velikih mestih.

Iz vsega tega, kar sem videl, lahko sklepam, da bodo normalne kinematografe v nekaj letih preuredili v kinematografe s širokimi platni (naše kinemaskope), v velikih mestih pa postavili kinematografe po sistemih, ki ne bodo kaj dosti zaostajali za temi, ki se bolj in bolj uveljavljajo na zahodu.

Risba 5

Telefonski koncentrator

V današnjem hitrem tempu razvoja prihaja vse bolj do izraza poleg praktičnosti različnih naprav, tudi njihov gospodarski pomen. Ni nam namreč vseeno na primer v tovarni, če nek stroj ne deluje celotni delovni čas, kajti od izkoriščenosti stroja je vendarle odvisna tudi cena izdelka, oziroma osebni dohodek delavca - proizvajalca. Tudi avtomatska telefonska centrala je tovarna, tovarna za vzpostavljane telefonskih zvez, njen produkt pa je torej v lokalnem prometu vzpostavljena zveza, a v medkrajevnem prometu časovna enota zveze, pri določeni razdalji prenosne poti. Iz vsega tega nam takoj postane jasno, da nam ne sme biti vseeno, koliko zvez je na določenem odseku, oziroma kako so te zveze izkoriščene. Res je, da pri nas še vedno primanjkujejo zveze, toda tudi v dobi najboljše prosperitete ne moremo predvidevati neomejenega števila zvez, pač pa bomo za vsak primer posebej izračunali njihovo potrebno število.

Navedena dejstva predvsem veljajo za spojne poti med telefonskimi centralami, medtem ko je stvar z naročniškimi priključki drugačna. Kot se danes s hitrim tempom razvija naša industrija, se mora prav tako in vzporedno z njo razvijati tudi vse ostalo gospodarstvo in z njim tudi komunikacije tako, da je celotni razvoj homogen, enovit. Le tako je namreč zanesljivo dana možnost za nenehni in soliden dvig življenjske ravni.

Z nekega gledišča so najboljši kupec telefonskih izdelkov: industrija, podjetja, ustanove, banke, itd., saj iz izkušnje vemo, da so njihovi telefonski priključki navadno močno zasedeni, da torej ti priključki dobro izkoriščajo telefonske možnosti, posebno še, če je možno avtomatično vzpostavljane lokalnih, ali celo medkrajevnih zvez. Toda gledano z druge strani, so ti kupci kljub temu dokaj slabi, saj hočejo imeti vzpostavljene vse zveze v koncentriranem času, t. j. od 6. ure zjutraj do 14. ure. Zanje so telefonske centrale v popoldanskem času, ponoči, ob nedeljah in praznikih, praktično brez pravega pomena.

V tem času pa pride odlično v poštev zasebnik, le če bi imel doma kaj več priključkov. Promet zasebnika se odvija zlasti v času majhnih zahtev. Ne potrebuje posebnih, posebno pa ne dodatnih izbiralnih organov v centrali. Zanje je važno le to, da ima v svojem stanovanju svoj priključek, za katerega je pripravljen odšteti svoj mesečni prispevek, ki je sicer majhen, a množica takih prispevkov le nudi prodajalcu vsak mesec lepo, brez truda za-

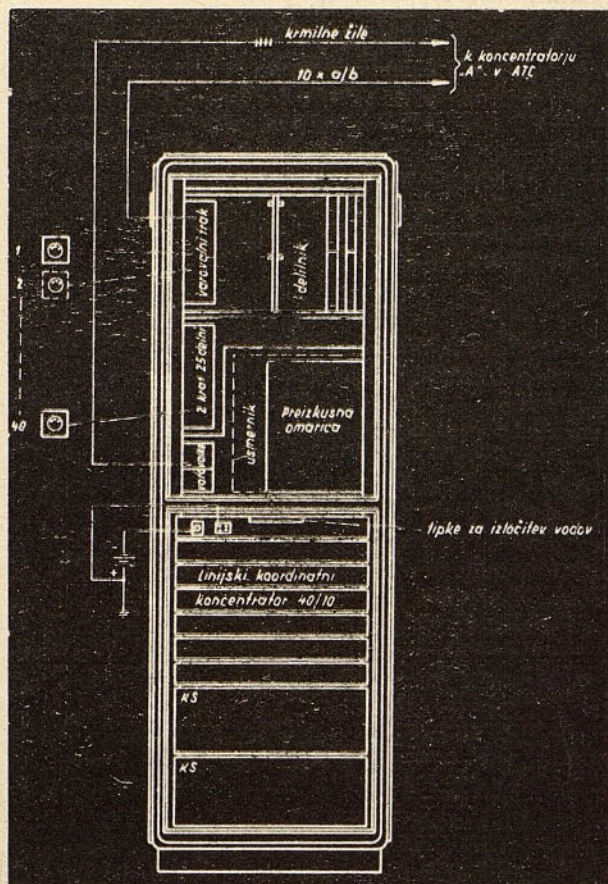
služeno vsoto. Toda pri tej računici nastopa enostaven, pa vendar velik gospodarski pogoj: če ne bi bila zveza od telefonske centrale do naročnika tako draga.

Gospodarstvenik zato vprašuje, kako poceniti spojno pot, vendar pa je tehnik na to vprašanje že našel odgovor in stavlja na razpolago naročniški

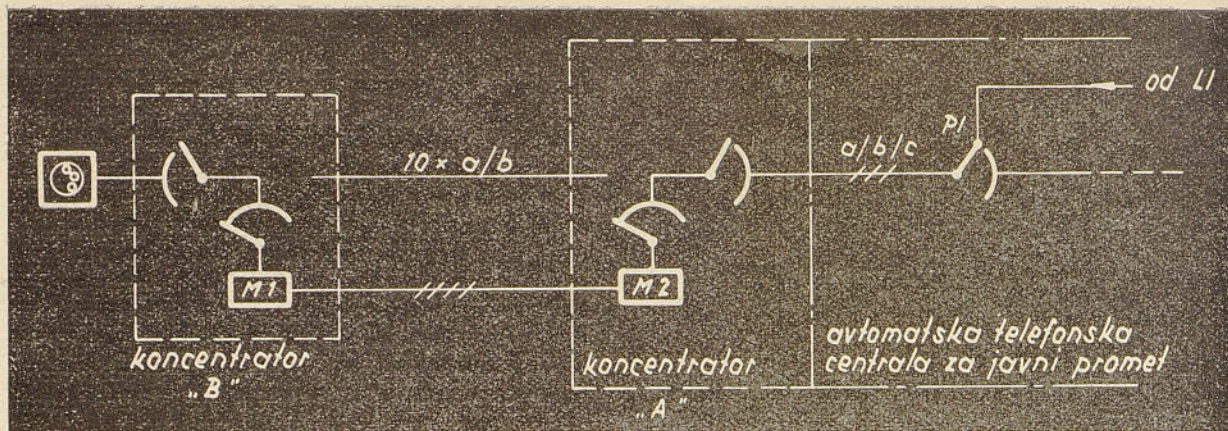
Naloga telefonskega koncentratorja je, da naveže k normalnim telefonskim priključkom v centrali le nekaj koncentriranih spojnih vodov, ki jih na ustreznem mestu, na primer v velikem stanovanjskem bloku, spet razdeli do posameznih naročnikov. Tako ostane vsak priključek za naročnika še vedno samostojen in selektiven, vmesnih zvez pa je potrebno manj od števila priključkov, zaradi česar so tudi stroški za vsak priključek znatno nižji. Število potrebnih spojnih poti je v takem primeru lahko prav različno in je odvisno od števila potreb priključenih naročnikov.

Ta ideja ni nova in poznamo že več proizvajalcev telefonskih naprav, ki že izdelujejo takšne koncentratorje. Najenostavnejša med takimi napravami je vsekakor dvojčni priključek, kjer sta na skupni spojni vod priključena selektivno dva telefonska naročnika.

Na željo organov PTT je »Iskra« začela z razvojem naročniškega telefonskega koncentratorja. Strokovnjaki so se odločili za relejski spoj, v zvezi

Risba 1

Risba 2

s koordinatnim stikalnikom in izdelali »linijski telefonski koordinatni koncentrator« za 40 naročnikov in 10 spojnih vodov, prirejen za »koračne« telefonske centrale, vrste »F« ali »40«.

Vse naprave koncentratorja sestavljata dve enoti, izmed katerih je ena v centrali (naprava A), druga pa na strani naročnikov (naprava B). Za naročniške priključke uporabljamo navadne avtomatske telefonske aparate (brez ozemljitvene tipke). Število opravljenih telefonskih pogovorov registrirajo števcji pogovorov v predizbiralni stopnji avtomatske telefonske centrale.

Naprava A je vgrajena v okvirno stojalo, z izmerami 236×561 mm in je sestavljena iz dveh 100-delnih koordinatnih stikalnikov, naročniških in markirnih relejev. Vključena je med poljubne naročniške priključke na glavnem delilniku, kjer je razen na a/b voda, speljana še c žila naročniškega priključka in med zvezne in krmilne vode do naprav B na strani naročnikov.

Za vsak zvezni vod je vgrajena zaporna tipka, ki omogoča zaporo zveznega voda, če je le-ta defekten ali če ni vključen, ko ima koncentrator manj kot 10 zveznih vodov. Za vsak vod je vgrajen števec pogovorov za registracijo števila zaseženj posameznih vodov. Napravo napaja akumulatorska 60 V baterija avtomatske telefonske centrale.

Naprava B je vgrajena v samostojno, stoječe kovinsko ohišje, z obojestranskimi vrati na zatik. V napravi B so vgrajeni prav taki elementi kot v napravi A, dodani pa so jim še: preizkusna omarica z vtikačem, delilnik, selenski usmernik ter dva 25-delna varovalna trakova.

Za napravo B je potrebna akumulatorska baterija z napetostjo 24 V, 30 AH, katero polni, že vgrajeni selenski usmernik. Izmere kovinskega ohišja za napravo B pa so: $1923 \times 647 \times 412$ mm.

Za vzpostavljanje odhodnih ali dohodnih zvez služijo štiri krmilne žile, po katerih se prenašajo v obliki binarnih kod vsi kriteriji za vzpostavitev zveze, za identifikacijo naročnika, itd., med napravami A in B.

Ko dvigne na koncentrator priključeni naročnik slušalko, zaseže svoj marker, ki identificira naročnika in pošlje impulz zaseženja v napravo A. Mar-

ker v napravi A se odzove s-tem, da pošlje nazaj tako imenovani štartni impulz. Zdaj prične marker B oddajati kodirane impulze in sicer: enico in desetico pozivajočega naročnika ter številko izbranega zveznega voda. Ko je marker v napravi B oddal vse podatke, pošlje markerju A še sprostivni impulz. Marker B potrdi sprejem sprostivnega impulza s povratnim impulzom, nakar se spet oba sprostita. Zveza med aparatom pozivajočega naročnika in centralo pa je vzpostavljena tako, da prejme naročnik znak za izbiranje in napajanje iz centrale. Med pogovorom ostanejo pritegnjeni le naročniški rele, mostiček koordinatnega stikalnika in pri dvajsetih naročnikih tudi rele, ki določa nivo stikalnika. (Vsak mostiček ima 20 izhodov s pomočjo tako imenovanega nivojnega releja.)

Prekinitev zveze opravi vedno naprava A s tem, da po končani zvezi zamenja polariteto na zveznemvodu. Tudi vzpostavljanje dohodne zveze teče po istih načelih. Možna je tudi zveza med dvema naročnikoma koncentratorja, ki poteka prek centrale in zavzema dva zvezna voda.

Če na primer pregori katera od varovalk v napravi B, je ta okvara avtomatično signalizirana v avtomatsko telefonsko centralo.

Prednost takega koncentratorja je v tem, da z njegovo pomočjo lahko vključimo kar 40 naročnikov na eno samo napravo in, da ta naprava potrebuje za gorne zveze največ le 10 spojnih vodov, katerih število pa lahko, glede na potrebe in možnosti celo tudi poljubno zmanjšamo. Priporočljiv je za priključitev zasebnih telefonskih naročnikov (ne pa podjetij!) v strnjem naselju ali v bloku, saj je možna vsaka zveza med vsemi naročniki, tudi med seboj.

Slaba stran našega koncentratorja pa je v tem, da moramo za vsako napravo na strani naročnikov namestiti posebno napajalno baterijo in privedi priključek iz omrežja za napajanje usmernika. Kljub vsemu temu pa ta naprava že danes lahko močno koristi našemu gospodarstvu, v prihodnje pa, ko bo tudi pri nas že dozorela nova tehnika, bo pa vsekakor treba izdelati tudi telefonski koncentrator v elektronski stikalni tehniki.

Inju

Izgubljena, pa spet najdena

Beg iz Italijanskih krempljev mi je torej uspel. Ušel sem jim, čeprav še sam v to nisem kaj preveč upal. Vrnil sem se k svoji enoti v Črnem potoku. Akcij je bilo zdaj na tem področju vedno več in lepo so nam uspevale — Italijanom pa je strah pred partizansko silo vse bolj lezel v kosti. Naše akcije pa bi uspevale še bolje, če jih ne bi ovirali številni izdajalci, ki so prav tedaj svojo dejavnost povečali vzporedno s številom naših napadov in akcij.

Dan za dnem smo prejemali poročila terencev, kako jim izdajalci otežkočajo delo. Tudi našim borcem so izdajalci marsikatero zagodli, zato ni kazalo drugega, kot z izdajalci neusmiljeno obračunati, da ne bi mogli več ovirati našega delovanja na Kočevskem.

Ze nekaj dni po vrnitvi v enoto, so me poklicali v vas Prerigel, kjer je bil sklican sestanek Okrožnega in Pokrajinskega komiteja za Kočevje in Poljansko dolino ob Kolpi. Na dnevnem redu je bilo vprašanje likvidacije izdajalca Smuka iz Podgrada, ki nam je v zadnjem času prizadejal nemalo preglavic in izročil sovražniku nekaj marljivih aktivistov. Vas je bila v neposredni bližini Starega trga ob Kolpi — kjer so ta čas Italijani imeli zelo močno postojanko. Na sestanku obeh komitejev so določili, da moram izdajalca Smuka za vsako ceno aretirati in mu s tem preprečiti, da bi še nadalje izdajal aktiviste in ljudi, ki so nam v naših akcijah pomagali. Ta naloga ni bila preveč lahka, to mi je bilo jasno, toda lahke niso bile že tudi številne druge, a so uspеле. Torej mora uspeti tudi ta in izdajalec Smuk mora priti v roke pravice!

Previdnosti ni nikoli preveč, zato smo tudi pri tej akciji ravnali zelo previdno. Seveda smo morali najprej izvedeti, če je vas Podgrad brez Italijanov. Tega ni bilo lahko izvedeti; ne da bi vzbudili pozornost pri ljudeh in našim nasprotnikom omogočili, da nam preprečijo izvedbo nujno potrebne akcije. Kot velikokrat, smo se tudi to pot poslužili zvijače, pri kateri nam je pomagala tovarišica Marija Bizjak iz Knežje Lipe, takrat devetnajstletno dekle, z vsem srcem predana naši pravični borbi.

Vaščanom smo morali vreči pesek v oči, zato smo Marijo navidezno aretirali, kot da je naša nasprotnica in jo odgnali proti Podgradu, kjer naj bi za nas po hišah nakupila jajca, hkrati pa si seveda vse ogledala in ugotovila, če je kaj italijanske vojske v Podgradu. Ko se je Marija prepričala, da v vasi Italijanov ni, se je z nabranimi jajci vrnila v hosto, kjer jo je varoval eden naših borcev.

Neposredno po prvi partizanski poroki. Desno od konja Johan, levo njegova žena, na konju padli komandant Kočevskega bataljona Tone Marincelj-Janko. Vsi na sliki, razen Johana in njegove žene ter tovariša na levi — Naceta Karničnika, so padli v kasnejših borbah.

Zdaj je bila vrsta na meni in mojem spremljevalcu. Spustila sva se iz hoste v vas in po najbližji poti zavila v hišo, kjer naj bi aretirala izdajalca Smuka. Toda, kakšno razočaranje! — Izdajalec Smuk je imel na svoji glavi že toliko masla, da si ni upal več ostati v domači vasi in pod domačo streho, zato se je pred našim prihodom zatekel pod zaščito italijanske vojske v postojanki Stari trg ob Kolpi. Akcija žal ni uspela, izdajalec Smuk se nam je to pot izmuznil iz rok.

Na poti iz Podgrada proti enoti sva se s tovarišico Marijo spustila v dolg razgovor, v katerem sem izvedel prav vse o njeni družini, ki je bila že od avgusta 1941 v partizanih. Med nama je vzkliła tesnejša vez in brž, ko se je Marija odločila, da ne gre več domov, pač pa z-menoj v enoto, sva morala pomisliti na to, da se bova poročila. Najinih odnosov nisva smela več skrivati in tako je po nalogu Glavnega štaba v juniju 1942 prišlo do prve partizanske poroke. Opravil jo je takratni komisar Glavnega štaba, tov. Boris Kidrič, najina poročna priča pa je bil sedanji komandant Ljudske milice Slovenije, tov. Ivan Lokošek-Jan.

Do razformiranja naše enote sva bila nato z ženo skupaj, se potem vključila v Tomšičevo brigado, medtem ko je večina tovarišev iz naše enote prešla v sestav Cankarjeve brigade.

V oktobru, nekaj dni pred partizanskim napadom na Večve pri Ljubljani, sem se močno prehladil in dobil vodenico. Najbolj kritične dni moje boleznj sem z ženo in dvema kurirjema prebil na Kureščku, ko pa se je moje stanje malce izboljšalo, so me žena in oba kurirja, odvedli v Suho Krajino do vasi Brezovica, kjer so tedaj živeli ženinini starši. Tu sem se zdrvil in slednjič skoraj že docela pozdravil. Toda dolgo nisem mogel ostati tu, čeprav bi mojemu razrahljanemu zdravju nekaj počitka tako koristilo. Ob sončnih dneh

sem poležaval nedaleč od hiše in tako so me z italijanske postojanke v Starem trgu lahko opazili. — Ponoči nisem spal v hiši, pač pa mi je ženin brat stesal majhno leseno barako v gozdiču, kjer sva oba ostajala čez noč, da naju Italijani ne bi mogli ujeti, če bi prišli v vas.

V nedeljo, 2. novembra dopoldne sem se v hiši ženinih staršev pravkar okopal, ko je priteknel ves upehán v hišo terence in povedal, da so Italijani iz Kočevja obkolili vasico. Treba je bilo, kolikor se je dalo hitro pobegniti. V naglici sem kar brez orožja planil iz hiše čez terasico, v smeri proti gozdu pod hišo. Ob doskoku na tla je padla predme tudi torbica z mojim revolverjem, ki mi ga je žena vrgla čez teraso. Brž sem ga pograbil, tedaj pa je tudi že zalajala strojnica proti meni. Pri skoku iz hiše sem padel naravnost pred italijanskega mitraljezca, ki se je tedaj že priplazil povsem k hiši.

Po neverjetni sreči sem srečno ušel toči krogel, ki so švigale za menoj, prav tako pa jo je srečno odnesel terence, ki je prinesel sporočilo. Toda, ko je hotela uiti tudi moja žena Marija, je bilo že prepozno. Na vratih ji je pot zastavil Italijan z brzostrelko. Poskusil da bi zbežala za menoj, ji ni uspel. Tako so jo ujeli in jo zmagoslavno odvlekli v svojo postojanko v Starem trgu, pozneje pa v Kočevje.

Po neštevilnih zasliševanjih v Starem trgu in Kočevju so pozneje ženo odpeljali v Ljubljano, kjer so jo obsodili na 23 let težke ječe. Slednjič so jo po obsodbi odpeljali v znane zapore v Foserbrune pri Rimu. Vse dotlej sem o njej vsaj sem in tja dobil kako sporočilo, poslej pa nobenega glasu do konca vojne, tako da sem bil prepričan, da je že verjetno ni več med živimi. To slednje se mi je zdelo še posebno verjetno po italijanski kapitulaciji, ko so ljudje, ki so bili prav tako zaprti v tej zloglasni kaznilnici, a se jim je posre-

Kotiček tehniške besede

Razveseljivo je, da je naš prvi prispevek o pravilni tehniški besedi vzbudil veliko zanimanje, tako da so mnogi izrazili željo, da bi o tem vprašanju še večkrat pisali, opozarjali člane našega kolektiva na različne nepotrebne popačenke in nepravilnosti in vzgajali čut za lepo slovensko tehniško besedo. Žal nam je že pri prvi objavi ponagajal tiskarski škrt, ki je hotel, da bi eno ali večpolnim »klin-kam« v slovenščini rekli kolebni preklopnik, kar seveda ni prav. Stikalnemu elementu telefonije, ki ga Nemci imenujejo »Klinke«, pravimo v slovenščini **zatičnica**, vanjo pa vtaknemo zatič. Kadar je več zatičnic vgrajenih v skupni okrov, je to trak zatičnic. **Kolebni preklopnik, kolebno stikalo in kolebnik** (skupni izraz za kolebno stikalo in preklopnik) pa so izrazi za stikalni element, ki ga naši monterji tako radi po nemškem vzorcu imenujejo »kiper«.

Ze zadnjč smo opozorili na potrebo po razlikovanju med kolebnim in klecnim stikalom. Vendar se zdi, da nekateri še vedno ne ločijo dovolj obeh tipov stikal. Kolebna stikala se uporabljajo predvsem v telefoniji, n. pr. v posredovalnih mizah, in je zanje značilno to, da je hitrost primikanja in odmikanja kontaktnih elementov odvisna od hitrosti proženja ročice, nasprotno pa klecna stikala uporabljamo za vkapljanje in izklapljanje omrežne napetosti. Poznamo **instalacijska klecna stikala** (ta so pri nas manj v rabi) in **aparatna klecna stikala**, h katerim prištevamo tudi klecno stikalo, ki je vgrajeno v ročaj našega ročnega vrtnega stroja. V nasprotju s kolebnim stikalom je pri klecnem stikalu hitrost vkapljanja in izklapljanja neodvisna od hitrosti proženja ročice, ker je v stikalu vgrajena posebna vzmet.

Precej nejasnosti je tudi glede pomena izraza **kontakt**. Mislim, da je sedaj Mednarodni elektrotehniški slovar to vprašanje rešil. Izraz **kontakt** ima dva pomena, ožjega in širšega. V ožjem pomenu besede pomeni izraz **kontakt stanje**, ki ga povzroči dotik dveh prevodnikov in kar moremo slovensko izraziti z izrazom **stik**, medtem ko pomeni izraz **kontakt** v širšem pomenu besede skup kontaktnih elementov, ki sklenejo ali prekinejo tokokrog.

Naša tovarna izdeluje več tipov stikal. Razen že omenjenih kolebnih in klecnih stikal izdelujemo še **paketa stikala** (nikakor ne: pako šalter!), **aparatna mikro stikala in kontaktorje**, v kratkem pa se bo začela montaža **odmičnih stikal**, t. j. stikal, pri katerih gibljive kontaktne elemente proži **odmična gred**. Ni še dolgo, ko je namesto izraza kontaktor bil v naši tovarni v rabi izraz **zračno stikalo**. Ta izraz ni bil umesten zato, ker je pomen tega izraza znatno širši, saj so zračna stikala vsa prej omenjena stikala, pri katerih se kontaktna elementa ločujeta v zraku, ne pa n. pr. v olju kakor pri oljnih stikalih. Kontaktorji imajo **tlačne kontakte**, pri katerih se ob vklopu pojavi **odskakanje** (ne: odbijanje) kontaktnih elementov. Pri **vrtilnih stikalih**, kakršni sta paketno in odmično stikalo, je važen element **položajnik** (ne: zaskočni mehanizem), ki zadrži vrtljivi del stikala v določenih položajih.

Precejšnja zmeda je tudi v izrazju s področja varovalk. V naši tovarni uporabljamo predvsem **instalacijske in aparatne varovalke**. Instalacijske varovalke so navadno iz porcelana, njeni sestavni deli pa so: **podstavek varovalke** (ne: element varovalke), **velikostni vložek** (ne: upasni vijak), **varovalni vložek** ali **varovalna patrona in kapa varovalke**. Varovalni vložki so opremljeni z **značko prekinilne**. Nasprotno pa so aparatne varovalke navadno iz bakelita in se uporabljajo predvsem v električnih aparatih. Varovalni vložki za aparatne varovalke imajo obliko steklene cevke, varovalka pa v tem primeru sestoji iz **okrova** (ne: ohišja) **varovalke in kape varovalke**.

V mnogih napravah so potrebne sponke. Sponke so lahko montirane na čelni plošči naprave in omogočajo priključek vodnikov, ne da bi bilo potrebno orodje. Sponke take izvedbe imenujemo **aparatne sponke** (ne: puše s privijalom). V notranjosti aparatov in naprav pa uporabljamo tako imenovane **vrstne sponke**, v manj zahtevnih primerih pa tudi **lestenčne sponke**! Za oba tipa je značilno, da je za priključevanje vodnikov potrebno orodje, n. pr. **vijač**.

Naj bo za tokrat dovolj. Ko se bo zopet nabralo kaj vprašanj, bomo z našim kotičkom nadaljevali.

Jurišna četa Kočevskega odreda, konec julija 1942 v Koprivniku na Kočevskem. Njen komandir je bil Stane Zakotnik-Johan

čilo ob kapitulaciji pobegniti, povedali, da so Nemci precejšen del teh zapornikov odpeljali v Trst, da bi jih tamkaj imeli za talce. Bil sem trdno prepričan, da žene ne bom nikoli več videl, toda kljub vsej težki poti, ki jo je morala preiti do osvoboditve, je Marija vendarle imela srečo in ostala živa.

Devetega maja 1945 sem v Ljubljani opravljal mobilizacijo prevoznih sredstev. Mimo tedanjega »Figovca« sem pravkar zavil v Dalmatinovo ulico, ko sem onstran na pločniku ugledal — ženo in tovarišico, s katero sta bili skupaj zaprti v Foserbrune pri Rimu. — Krepko sem si pomel oči, ker skoraj nisem mogel verjeti, da spet stoji živa pred menoj.

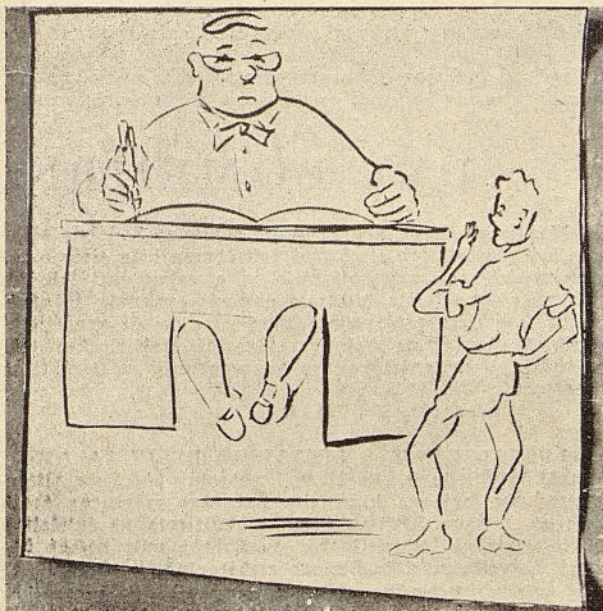
Najino zopetno snidenje je bilo tedaj več ko pristržno, saj sva oba že izgubila slednjo iskrico upanja, da se bova še kdaj videla. No, pa se je le zasukalo tako, da sva se in to prav na pragu svobode, za katero sva vsak po svoje prispevala svoj, nemajhen delež.

Stane Zakotnik-Johan

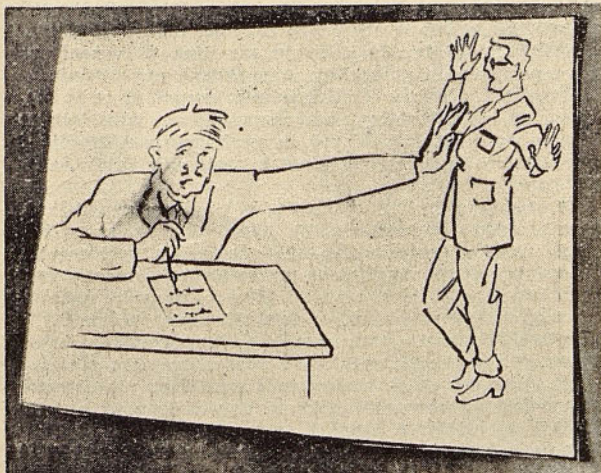
izobraževalni center

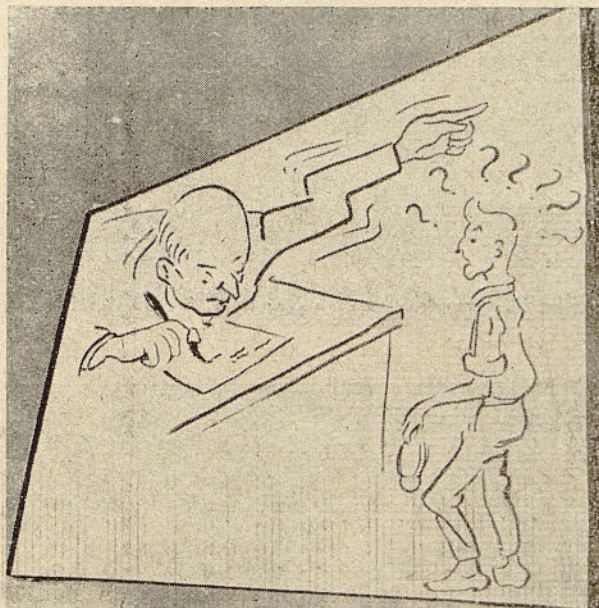
Takšen »vzvišeni«
odnos nadrejenega
vzbuja pri izvrševalcu občutek manj-
vrednosti in nikakor ne dviga delov-
nega poleta in s tem tudi ne storilnosti

V človeku, ki nam pri delu želi pošteno
in nesebično pomagati, ne glejmo ne-
varnosti za naš položaj!

Ne bojmo se sodobnih delovnih po-
stopkov in pojdemo v korak s tehnič-
nim napredkom ter razvojem pravilnih
medsebojnih odnosov

Navodila in nalogi naj bodo izdani
jasno in premišljeno, ker je od tega
odvisno, kako bodo izvršeni; to dose-
žemo s sodelovanjem izvrševalca

LETOŠNJI SEJEM »SODOBNA

Pred 14 dnevi so se zaprla vrata Gospodarskega razstavišča v Ljubljani, kjer je bila z velikim uspehom zaključena najpomembnejša ljubljanska sejemska manifestacija »Sodobna elektronika«. Sejem je tako po številu obiskovalcev kot tudi po udeležbi domačih in inozemskih razstavljalcev (109 razstavljalcev iz 18 držav) prekosil vse dosedanje. Bil pa je tudi vsebinsko bogatejši in je nudil strokovnjakom in široki publiki velik asortiment izdelkov s področja elektronike, telekomunikacij, merilne tehnike in sestavnih delov za elektronske naprave in avtomatizacijo. Novost v razstavnem programu sejma so bili letos izdelki s področja vakuumске tehnike.

Napredek in dosežke jugoslovanske žibkotočne industrije nazorno kažejo vsakoletni sejmi elektronike, ki so postali že tradicionalna tehniška manifestacija elektronske industrije. Če so ti sejmi v prvih letih imeli predvsem propagandni značaj, je letošnji — sedmi po vrsti — pokazal, da je naša industrija sposobna osvajati tudi ta zahtevna področja proizvodnje ter nuditi uporabnikom naprave domače proizvodnje. Ta specializirani sejem lahko ocenimo kot pozitiven faktor v naših naporih, da gre naša industrija v korak z izsledki in dosežki znanosti in tehnike.

Pomen sejma pa ni samo v prikazovanju dosežkov na področju proizvodnje, temveč postaja njegova naloga vedno bolj tudi povezovanje proizvajalcev in upo-

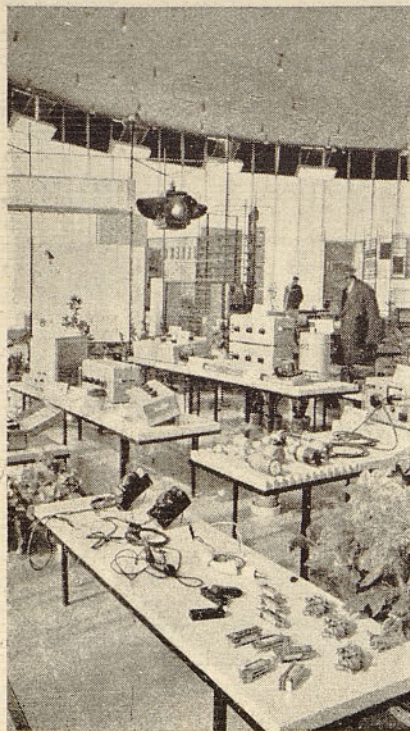

Foto: Edo Primožič

DVE POMEMBNI

Med letošnjim 7. mednarodnim sejmom »Sodobna elektronika« sta bili dve strokovni posvetovanji, in sicer o sestavnih delih za avtomatizacijo in o vakuumski tehniki. Obe posvetovanji sta bili zelo zanimivi za našo tovarno, saj zajema naša proizvodnja v veliki meri dejavnosti, ki so jih obravnavali na obeh posvetovanjih. Naši strokovnjaki so tudi aktivno sodelovali na posvetovanjih z referati in koreferati.

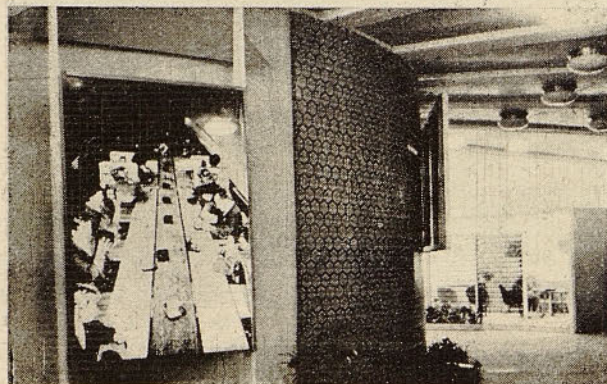
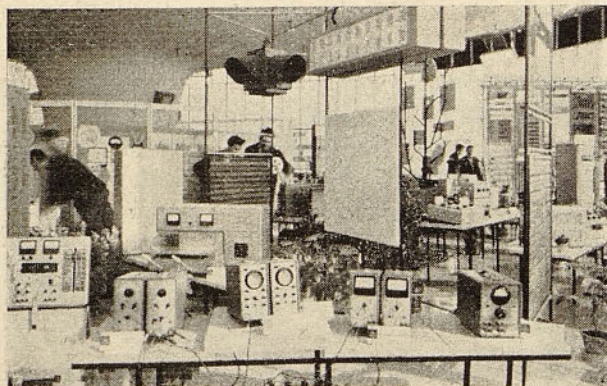

POSVETOVANJE O SESTAVNIH DELIH ZA AVTOMATIZACIJO, ki je bilo 17. in 19. oktobra pod pokroviteljstvom sekretarja za industrijo Zveznega izvršnega sveta tovariša Hasana BRKICA, sta organizirala na iniciativno Sekretariata za industrijo ZIS in Zvezne industrijske komisije Jugoslovanske komisije za elektroniko, telekomunikacije, avtomatizacijo in nuklearno tehniko (ETAN) ter Elektrotehniško društvo Slovenije. Posvetovanja se je udeležilo preko 250 strokovnjakov iz vse Jugoslavije.

Udeležence posvetovanja je med drugimi pozdravil tudi državni podsekretar ZIS tov. Ivica GRETIC. — V svojem govoru je poudaril, da je trenutno najvažnejši problem boljše izkoriščanje notranjih rezerv v podjetjih s sodobnejšo organizacijo dela in izboljšanjem tehnoloških postopkov v proizvodnji. Na ta način bi se dobila materialna sredstva, ki bi se uporabila za uvajanje avtomatizacije in nadaljnjo modernizacijo proizvodnje. Porasta proizvodnje ne smemo planirati samo z novimi vlaganji, temveč z iskanjem in uporabo notranjih rezerv. Poudaril je veliko važnost, ki jo ima v sedanjem razvoju industrije pri nas predpriprava proizvodnje, to je razvojna dejavnost, priprava proizvodnih postopkov in poskusna proizvodnja.

Posvetovanje je v celoti izpolnilo namen, ki ga je organizator postavil. V referatih in razpravi so se izkristalizirali predlogi za nadaljnji razvoj in proizvodnjo hidravličnih, pnevmatskih in elektromehanskih sestavnih delov za avtomatizacijo.

V skupno trinajstih referatih, ki so jih pripravili znani jugoslovanski strokovnjaki, je bila obdelana za sedanje stanje našega gospodarstva zelo zanimiva problematika. Splošni problemi razvoja in proizvodnje sestavnih delov za avtomatizacijo ter uvajanje z gledišča uporabe sestavnih delov so bili obravnavani v uvodnih dveh referatih. Nadaljnja referata sta obravnavala oblike projektantskih in raziskovalnih organizacij kakor tudi o servisni službi. — Devet referatov pa je obravnavalo specifično problematiko proizvodnje in perspektivnega razvoja hidravličnih, pnevmatskih in elektromehanskih sestavnih delov za avtomatizacijo, v katerih so bila zajeta tudi ekonomsko-tehniška vprašanja, vprašanje kooperacije, kadrov itd.

ELEKTRONIKA« JE USPEL

rabnikov elektronskih naprav, kjer bi se izmenjavala mišljenja in nakazovale nove možnosti sodelovanja. Velika udeležba inozemskih razstavljalcev, ki dajejo sejmu tudi mednarodni karakter, obenem potrjuje, da postaja naše gospodarstvo že tudi zanimiv potrošnik elektronskih elementov in naprav za sodobno urejeno proizvodnjo.

Samo ob sebi je razumljivo, da je tudi letos naša tovarna sodelovala z izbranim razstavnim programom na tem sejmu in potrdila s prikazanimi izdelki kot tudi z okusno urejenim razstavnim prostorom (skupaj z ostalimi podjetji — članicami poslovnega združenja »Automacija« v okroglem paviljonu »Jurček«) ugled, ki ga uživa doma in v inozemstvu.

V zvezi z nadaljnjim razvojem elektronike pa je posebno pomembno, da se je vzporedno s sejmom tudi letos nadaljevala tradicija strokovnih posvetovanj, ki so že več let sestavni del sejmov »Sodobna elektronika«. Taka posvetovanja so najboljši način za medsebojno izmenjavo doseženih izsledkov in za dajanje novih pobud za nadaljnji razvoj na tem področju. Tem posvetovanjem posvečajo pozornost tudi v inozemstvu ne samo strokovni progi, temveč tudi poznane turdke s področja, ki ga v svojem razstavnem programu zajema ljubljanski sejem »Sodobna elektronika«.

POSVETOVANJI

Na posvetovanju sprejeti sklepi bodo služili proizvodnim podjetjem, projektantskim in raziskovalnim organizacijam, kakor tudi gospodarskim ter državnim ustanovam kot napotek pri obdelavi in konkretizaciji proizvodnje in uporabe sestavnih delov za avtomatizacijo v perspektivnem programu v vseh panogah našega gospodarstva.

Število področij v moderni tehniki, kjer delovni procesi vključujejo tudi proizvodnjo vakuuma, stalno narašča. Tudi v Jugoslaviji je vedno večje število strokovnjakov, ki se bavijo z vakuumsko tehniko, pa bodisi da gre za serijsko izdelavo elektronk, za potrebe živilske industrije, industrije medicinskih izdelkov, proizvodnje selenskih usmernikov ali pa gradnje specialnih naprav, kot so elektronski mikroskopi in mnoge druge podobne naprave, kakršne rabimo v atomski fiziki in jedrski tehniki.

Z namenom, da se strokovnjaki iz vse Jugoslavije sestanejo, izmenjajo izkušnje in ustanove svoje središče, ki bo usmerjalo delo v vakuumski tehniki in svetovalo, je komisija za vakuumsko tehniko pri Elektrotehniškem društvu Slovenije organizirala v Ljubljani v dneh 20. in 21. oktobra PRVO JUGOSLOVANSKO POSVETOVANJE O VAKUUMSKI TEHNIKI. Posvetovanje se je vršilo v veliki dvorani Inštituta za zgodovino delavskega gibanja in je bilo vsestransko odlično organizirano. V dveh dneh se je zvrstilo 30 referatov, od katerih so bili nekateri na zelo visoki znanstveni ravni, vsi pa so pokazali, da je jugoslovanska vakuumsko tehnika v zadnjih letih močno napredovala. — Med najbolj vidne ugotovitve posvetovanja sodi ugotovitev, da je osebni stik med delavci, ki delajo na sorodnih področjih, izredno koristen in da je prav zato to posvetovanje izpolnilo važno nalogo, da je potrebno uvesti v Jugoslaviji standardizacijo posameznih sestavnih delov in da je treba organizirati sistematično industrijsko proizvodnjo teh sestavnih delov. Najvažnejši sklep posvetovanja pa je bil taj, da se v Ljubljani ustanovi Jugoslovanski center za vakuumsko tehniko, ker ima Ljubljana ta hip izredno močno razvito skupino, ki dela na tem področju.

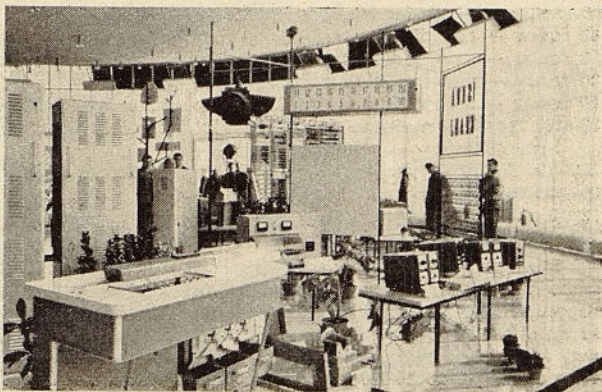
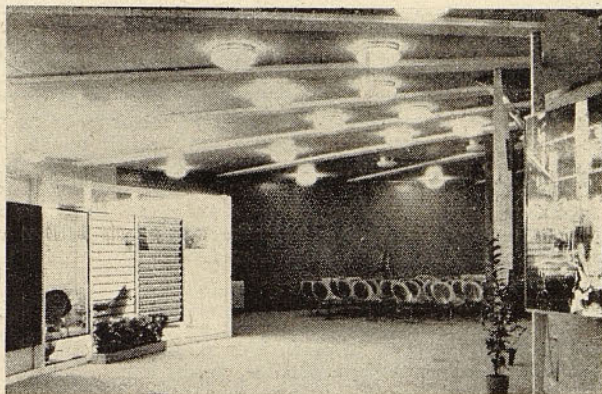
Udeleženci posvetovanja, ki jih je bilo preko 100, so imeli priložnost v mnogih razgovorih izmenjati svoje izkušnje. Tretji dan posvetovanja so si udeleženci ogledali vzorno urejen Inštitut za elektroniko in Inštitut »Jožef Stefan«.

Letošnji strokovni posvetovanji v okviru sejma »Sodobna elektronika« v Ljubljani pomenita s svojimi sklepi važen korak naprej pri reševanju važnih problemov za naše gospodarstvo. Dali sta konstruktivne predloge za urejanje vprašanj v zvezi z uvajanjem avtomatizacije in vakuumске tehnike v vse panoge gospodarstva, saj vemo, da brez avtomatizacije in vakuumске tehnike ni sodobne proizvodnje.

SiS

Foto: Edo Primožič

Škodljivi vplivi ropota v industriji

Iz revije »Varnost in delo« v celoti povzemo članek tov. dr. S. Lajevca »Škodljivi vplivi ropota v industriji«, katerega smo dopolnili z meritvami ropota v naši tovarni (v okvirju)

Z uvedbo vse večjih, hitrejših in močnejših strojev v industriji je težko najti tovarno, kjer v tej ali oni delavnici ne bi bili delavci prizadeti od ropota. Če nevajen obiskovalec stopi v tako delavnico, je prvi trenutek od ropota ves prevzet, gre mu skozi ušesa, glava mu je polna tega ropota in nemogoče mu je, da bi se zbral in v ropotu duševno delal. Čudi se delavcem, kako vzdržijo dneve in leta v tem trušču in ropotu in povrh še opravljajo svoje odgovorno delo nekam brezbrizno in neprizadeto, kot da jih ropot ne moti več.

Isto, kot se godi obiskovalcu, se dogaja tudi novincu. Sprva ga ropot silno moti, utruja in vznemirja, da niti ponoči ne more spati, nima apetita, zvonji mu po ušesih, proti koncu delovnega časa postane nekam naglušen in ta naglušnost traja še več ur po končanem delu. Ze po nekaj tednih pa se na ropot privadi in vsaj na videz se pri delu umiri in zdi se, kot da mu ropot ne prizadeva nobenih težav in zdravstvenih škodljivosti več.

Novije preiskave pa so pokazale, da ropot znižuje učinkovitost pri delu in, da povzroča vrsto obolenj živčevja, še prav posebno pa na slušnem organu. Da bi dosegli večjo storilnost pri delu, ob enem pa delavce obvarovali zdravstvenih škodljivosti, ki jih povzroča ropot, so se tehnični strokovnjaki zadnja leta veliko ukvarjali z vprašanjem ropota in prišli do zanimivih ugotovitev. Ropot je pravzaprav neprijeten zvok ali šum. Neprijeten je zato, ker je za naše uho premočen ali, ker je zvok previsok. Povečini so ti zvoki tudi nenadni, nepričakovani, v nerednih presledkih in za naš občutek še posebno neprijetni in mučni, če se pojavijo tedaj in na tistem mestu, kjer jih ne pričakujemo. Recimo, da se v čitalnici poglobimo v knjigo, pa prideta k sosednji mizi dva brezobzirna človeka in se začneta pogovarjati in hihitati. Glasovi teh dveh motilcev resda niso izredno močni ali nenavadno visoki, vendar pa nas lahko motijo, vznemirjajo, spravijo iz ravnotežja, da ni misliti več na branje in študij prav zaradi tega, ker na takem mestu in ob takem času na tako moteče glasove nikakor ne računamo.

Jakost zvoka je odvisna od pritiska, s katerim udarjajo zvočni valovi na naš bobnič. Z merili za pritisk to jakost lahko tudi merimo. Ker pa naše uho zaznava jakost od 1 do bilijonov vatov (količina energije, ki preide skozi 1 kvadratni meter površine v sekundi), so zaradi tega ogromnega razpona rajši začeli meriti v praktični meri, ki jo imenujemo »fon«. Enota »fon« je jakost tona, ki ima višino 1000 hercov (to je 1000 zvočnih valov v sekundi) in katerega zvočni pritisk je tako majhen, da ga ravno še lahko slišimo. Iz prakse in izkušnje veljajo za jakosti različnih шумov v tovarnah naslednje mere, izražene s številom fonov:

- 0 fonov – prag slišnosti
- 5 fonov – tik-takanje ure
- 10 fonov – šelest listov na prostem
- 15 fonov – pisarniški prostori, kjer ni pisalnih strojev
- 20 fonov – ptičje petje, šepetanje, miren vrt
- 30 fonov – mirna cesta brez prometa, srednji šumi v stanovanju
- 25–40 fonov – pisarne in navadne delavnice
- 40 fonov – pisanje na pisalnem stroju, šum ob trganju papirja
- 50–60 fonov – gledališča, gostilniški prostori
- 60 fonov – osebni avto, srednje prometna ulica
- 70 fonov – zelo prometna cesta, železnica, kopalnica, bučna gostilna
- 75 fonov – motorno kolo z dobrim glušilcem
- 80 fonov – močno igranje radia, podzemna cestna železnica
- 90–100 fonov – motorno kolo brez glušilca, električna hupa, sirena, krožna žaga
- 100–105 fonov – pnevmatični svedri, zakovičenje
- 90–120 fonov – v kotlarnah pri zakovičenju
- 120 fonov – propeler letala v razdalji 5 m
- 120–135 fonov – pok pri ustrelitvi iz topa, preizkušanje motorjev.

Moti nas pri delu lahko že ropot 50–70 fonov, vendar pa opazimo večje zdravstvene škodljivosti šele pri delavcih, ki delajo v ropotu, ki je večji od 70 fonov. Na splošno je nadležnejši ropot, ki ga sestavljajo visoki toni (pisk, žvižg, cviljenje, pok), kot pa ropot, ki ga sestavljajo nizki toni. Naše uho zaznava 8 oktav, to je tone od 16 pa do 16.000 hercov (zvočnih valov v sekundi).

KAJ SO POKAZALE V ODDELKIH

V ilustracijo k gornjemu članku navajamo nekaj podatkov z meritve šuma in ropota v naši tovarni. Te meritve je opravil tov. Janez Zajc iz razvojnega biroja v sodelovanju z oddelkom za higiensko tehnično zaščito. V produkciji, montažah, orodjarni itd. so meritve pokazale, da je šum in ropot v največjih primerih od 75 do 85 fonov.

- Na škarjah 83 fonov, če prazno tečejo - pri udarcih 93 fonov;
- v oddelku, kjer se delajo vijaki (Hilgeland) – 81 fonov;
- na avtomatih je od 88 do 92 fonov – povprečno 90 fonov;
- na stružnicah – 81 fonov;
- v vzdrževanju strojev v produkciji – od 78 do 81 fonov;
- pri brušenju – 80 fonov;
- pri brušenju z uporabo zraka – 88 fonov;
- na rezkaricah – 80 fonov;
- v vrtalnici – od 78 do 80 fonov;
- v rečni delavnici – od 85 do 90 fonov;
- na mehanskih stružnicah – 75 do 78 fonov;
- na stiskalnicah (avtomatski pomik) – 88 do 94 fonov;
- na ekscentričnih stiskalnicah – 98 do 103 fone.
- Pri uporabi zraka število fonov narašča za 10.
- Kontrola na stiskalnicah – 10 fonov;
- v polirnici je 86 fonov;
- v pralnici – 82 do 86 fonov;
- lakirnica na različnih mestih je 75 do 80 fonov;
- v strojnici galvanike 79 do 82 fonov;

Okrog 80 gojencev Industrijske kovinarske žele »ISKRA« se je konec oktobra odzvalo prošnjemu terenskemu odboru SZDL Gorenja Sava in Vodovodna skupnost. Prišli so in s prostovoljnimi delom zasuli blizu 300 metrov kanala, ki so ga delavci izkopali in vanj položili cevi za vodovod

MERITVE ROPOTA NAŠE TOVARNE

- v galvaniki — 77 do 80 fonov;
- v varilnici — 79 do 85 fonov;
- na glavnem hodniku montaže — 63 do 68 fonov;
- v kinomontaži — 75 fonov;
- v montaži ojačevalnih naprav — 65 do 71 fonov;
- v kino preizkuševalnici — 75 fonov;
- v glavni montaži:
 - pri vratih — 72 fonov;
- v sredini montaže 75 fonov;
- na navigalnih strojih — 82 fonov;
- in na traku števca — 75 do 78 fonov;
- montaža telefonskih central — 75 do 80 fonov;
- montaža instrumentov — 60 fonov;
- v orodjarni — od 73—81 fonov;
- v vzdrževanju strojev — 80 fonov;
- v selenskem oddelku — 74 fonov;
- v selenskem oddelku pri izsekavanju komadov — 87 fonov;
- v impregnaciji montaže rotacijskih strojev — 84 fonov;
- v montaži rotacijskih strojev — 75 fonov;
- v bakelitni delavnici — 78 do 84 fonov;
- v oddelku s kompresorji — 87 do 92 fonov;
- v livarni — kaluparna 62 fonov;
- čistilnica (brušenje okrovov) — 80 do 92 fonov;
- strojna livarna — 85 do 88 fonov;
- v garažah — če stroji niso v obratovanju — 70 fonov. J. P.

na terenu Gorenja Sava. Ob dobri volji je bilo delo kar hitro opravljeno in tako je mladina spet prispevala svoj delež skupnosti, pri njenih naporih za reševanje pomembnih nalog. — Oba posnetka sta z navedene delovne akcije v Gorenji Savi — Tekst in foto: Jan

Zelo močan ropot (120—130 fonov) lahko povzroči akutne okvare na ušesu, ostro bolečino in celo krvavitve iz bobniča, ki se lahko raztrga, na primer pri detonacijah ali pri ropotu letalskih motorjev. V industriji se dogodi kaj takega le prav redkokdaj.

V ekonomskem in verjetno tudi v zdravstvenem oziru so najvažnejše okvare, ki jih povzročajo ropot na centralnem živčevju. Človek si namreč prizadeva, da bi izločil ta ropot iz svojega zavestnega dojemanja in potisne te viise nekako v podzavest. Ta ga pa utruja, znižuje njegovo storilnost, moti pozornost in vpliva na kakovost njegovega dela. Posebno za duševno delo je potreben mir in nas tu lahko moti že manj močan ropot.

Živčno bolni ljudje se na ropot zelo težko privadijo in se njihovo zdravstveno stanje zaradi ropota še občutneje poslabša. Pravi, da je tudi trušč in ropot po velemestih kriv, da imamo med civiliziranimi ljudmi toliko živčno obolelih.

Živčno bolni ljudje, ki se nikakor ne morejo navaditi na ropot, si tako ali tako sami preberejo delo. Tisti pa, ki ostanejo pri delu, kjer je močan ropot, se na ta ropot res privadijo in niti ne čutijo kvarnih vplivov zaradi ropota. Pri pregledu ušes pa vendarle ugotovimo, da so slušni organi ob koncu dela preutrujeni in, da ti delavci po končnem delu sprva samo nekaterih visokih zvokov ne zaznavajo in ne slišijo več, pozneje pa niti normalnih tonov ne. Tako delavec, ki dela v kotlarni, po končanem delu na primer ne sliši tiktakanja žepne ure in ne sliši šepeta. Ko se uho čez noč spočije, pa spet normalno sliši. Delavci samih teh lahkih okvar toliko časa ne opazijo, dokler ne postanejo naglušni tudi za običajen razgovor.

Po večletnem delu v hrupnih delavnicah se pokaže huda naglušnost ali praktična gluhost pri zelo visokem odstotku delavcev. Med take hrupne delavnice štejemo predvsem kotlarne, kleparske delavnice, tkalnice in predilnice, čistilnice kovinskih odlitkov, posebno še, če se dela z dleti na stisnjeni zrak, v mlinih, v cementarnah, v žebeljarnah, v delavnicah, kjer preizkušajo motorje, na letalih, pri lesno obdelovalnih strojih, pa tudi v telefonskih centralah in pisarnah, kjer je veliko pisalnih in računskih strojev.

Delavci, ki sami s svojim delom povzročajo ropot, ta ropot veliko lažje prenašajo kot pa tisti, ki se le slučajno mudijo v tej delavnici ali pa opravljajo kako delo, ki ne povzroča ropota. To si razlagamo tako, da so prvi delavci na ta ropot duševno docela pripravljeni, medtem ko je za druge ta ropot nekaj nepričakovanega, nenadnega in je zato pri njih tudi vpliv na živčevje hujši.

Pričakovali bi, da se naglušni ali celo oglušeli delavci veliko pogostokrat onesrečijo kot pa zdravi ljudje, ker ne slišijo svarilnih signalov. Na srečo se pa ti delavci svoje invalidnosti zavedajo in so zato opreznější ter skušajo z vidom nadoknaditi to, kar jim okvarjeni sluh ne more več posredovati.

Čeprav so zdravstvene okvare, ki jih povzročajo ropot znatne in čeprav javljajo iz drugih držav, kako se je storilnost pri delu zvišala, kakor hitro so odpravili ropot v delavnicah, kljub temu pa pri nas še ni pravega razumevanja in resne volje, da bi vsaj do določene meje ropot ublažili. Res je, da so ukrepi za preprečevanje ropota dragi in, da zahtevajo tudi veliko tehničnega znanja, vendar bi se pa ti ukrepi le izplačali. Najboljše, najlažje in seveda najcenejše je, če storimo potrebne ukrepe proti ropotu že tedaj, ko se tovarna gradi. Ob tej priložnosti je treba paziti, da so stroji na močnih, masivnih temeljih in, da so zvočno dobro izolirani.

Stroji sami morajo biti grajeni tako, da ne povzročajo ropota. Pogostokrat zadostuje, da najbolj kočljive strojne dele obdamo z gumo, kavčukom, pluto, azbestom, usnjem, lesom ali drugim materialom, da kovinski deli ne udarjajo drug ob drugega, pa bo ropot že veliko manjši. Na stroje lahko montiramo tudi glušilce ropota, kot jih imajo avtomobili in motorji.

Ropot se lahko še poveča, če hkrati s strojem rezonirajo tudi druge naprave ali predmeti, ali če se zvočni valovi odbijajo od trdih sten. Rezonanco in tudi zvočne valove lahko v večji meri ublažimo ali jih celo udušimo, če steno prevlečemo z debelo tkanino (žamet, pliš ali pa vsaj z narezljanimi lesenimi ploščami ali z jebelimi zavesami).

Ker se ropot širi iz enega prostora v drugega, predvsem prek odprtin v stenah, torej prek vrat in oken, je priporočljivo, da vrata tapciramo z vato ali volno, v okna pa namestimo dvojne ali celo trojne šipe.

V kotlih ali pri obdelavi velikih kovinskih plošč zmanjšamo ropot tako, da jih obtežimo z vrečicami peska in tako omilimo nihanje materiala.

Najcenejši pa zelo učinkovit, čeprav na pogled skromen ukrep pa je v tem, da stroje pravilno in izdatno mažemo in oljimo in, da

vse okvare sproti popravimo, vijake in matice pa večkrat privijemo.

V nekaterih primerih se da z izboljšanjem tehnološkega procesa odstraniti tudi izvor ropota: medtem ko je zakovičenje kovinskih delov včasih povzročalo silen ropot, poteka zdaj to delo hitreje in brez ropota, ker kovinske dele rajši varijo. Tudi pri kovaški obdelavi kovinskih delov so včasih »norci« povzročali strahoten ropot, v moderni industriji pa velikanske stiskalnice opravijo isto delo veliko hitreje in skoraj neslišno. Z boljšo tehniko v livarnah dobimo lahko že tako popolne odtijke, da je potrebno le še neznatno mehanično obdelovanje, predvsem brušenje, ki ne povzroča toliko ropota.

Stroje, ki povzročajo velik ropot, skoncentriramo, kolikor to seveda dopušča tehnološki proces, v eno samo delavnico. Naše uho je namreč za jakost ropota »logaritmčno« občutljivo. Kaj to pomeni, bo najbolj jasno iz naslednjih primerov: dva stroja, od katerih vsak povzroča 85 fonov, dasta skupno le 88 fonov, 10 strojev, ki vsak zase povzročajo ropot 70 fonov, daje skupno le 80 fonov. S koncentracijo strojev torej zmanjšamo predvsem število ropotnih izpostavljenih delavcev, poleg tega pa ropota kljub večjemu številu ropotajočih strojev le ne povečamo tako zelo in zaradi ravno omejenega logaritmčne občutljivosti našega ušesa.

Podobno skušamo včasih zaščititi delavce tudi tako, da damo ropotajoči stroj v poseben prostor ali vsaj v posebno komoro tako, da se ne razlega ropot po vsej dvorani. Tako so ropotu izpostavljeni samo tisti maloštevilni delavci, ki delajo prav pri tem stroju.

Kjer tega ropota ni moč omiliti s tehničnimi ukrepi, priporočajo organizacijske ukrepe:

Pri ropotu se skrajša delovni čas, delavci se na teh mestih pogosto menjavajo in odmori pri delu se podaljšajo. Seveda vsi ti ukrepi niso ceneni in se jih v tovarnah branijo.

Z osebno zaščito skušamo pomagati le takrat, ko vsi drugi ukrepi odpovedo. V tem primeru damo delavcem posebne ščitnike za ušesa, ki so znani pod imenom »antifoni«. Antifoni so nekaki vložki za zunanji sluhovod, napravljeni iz kavčuka, ebonita ali kakšne plastične mase. So sicer votli, imajo pa na obeh koncih mrenice, ki ublažijo ropot za 20 do 30 fonov in to predvsem visoke tone, prepuščajo pa srednje visoke tone, v katerih teko običajni pogovori. Tako ti antifoni ščitijo pred ropotom, hkrati pa omogočajo sporazumevanje z govorom.

Antifone lahko tudi improviziramo iz svaljka vate. Košček vate napojimo z mešanico voska in parafinskega olja in si z njim zamašimo ušesa. Še bolje je, če namesto navadne vate uporabljamo elastično mineralno vato.

Antifonov delavci ne nosijo radi, ker jih v ušesih tiščijo in pogosto povzročajo tudi odrgnine in vnetja nežne kože v zunanjem sluhovodu.

Tovarniški zdravnik, ki pregleduje delavce pred nastopom službe, mora za delo v ropotu izločiti nevrastenke in tiste, ki imajo, ali pa so imeli kakšne bolezni ušes. Z obdobjimi pregledi pa lahko zdravniki ugotovijo že prve začetke naglušnosti in priporočijo naglušnim delavcem spremembo dela ali poklica tako, da do hujše naglušnosti ali poklicne gluhosti niti ne more priti.

Se ena številka revije »Iskra« nasloji in zaorali bomo v VII. letnik. — Končujemo šesto leto, odkar izdajamo revijo v naše večje ali manjše zadovoljstvo. Dosti je kritičnih pripomb, upravičenih in neupravičenih, jaz se jim pridružujem in navajam dve: prvo kar pogrešam v reviji, je preredko dopisovanje iz posameznih oddelkov, posebno redko (ali pa ga sploh ni) pa je iz naših področno-prodajnih organizacij. Mislim, da bi iz vsake take organizacije pri 208 urah na mesec vendarle kdo našel toliko časa, da bi napisal v revijo kaj zanimivega za nas v Iskri — Kranj, da bomo tudi mi kaj vedeli o njihovem delu in življenju, saj smo vsi člani »Iskre«, sodelavci in prijatelji, pa čeprav smo daleč narazen.

In drugo kar opažam je to, da večina sicer čita našo revijo, najde kaj zanimivega za sebe, celo sosedje jo boro, čeravno ne delajo v Iskri, da pa nekateri tovariši, ki so na odgovornejših mestih, čeprav bi jim koristilo, revije ne berejo (nimajo časa!) in na informativnih sestankih vprašujejo, kar bi morali že zdavno vedeti (a je bilo objavljeno v reviji, pa niso čitali, ker revije niti odprli niso) — in se tak tovariš tako blamira pred svojimi ljudmi. Toda, kaj bi o tem govoril, ko pa spet ne bo časa in bo revija romala v predal. Isto sveda velja za posestrimo »Iskrino skupnost«. Če pa tokrat ne bo tako, pa mi, dragi prijatelj, te moje besede oprostite in nikar ne zameri.

Bralec in opazovalec

Uredništvo revije! Toliko čitamo o potrebi izobraževanja in tudi o potrebah po strokovnjakih v naši tovarni, zato me zanima, koliko ima naša tovarna štipendistov, koliko ljudi hodi v šolo in v kakšne. Prosim, da te podatke objavite v naslednji številki, seveda če taki podatki obstojajo.

Tovariški pozdrav!

-90-

Sodelujmo pri človekoljubni akciji!

Organizacija Rdečega križa je naprosila našo sindikalno podružnico, naj organizira prostovoljno krvodajalsko akcijo v času od 21. do 23. decembra 1960. Izvršni odbor sindikata je prevzel pobudo za to akcijo, v kateri se predvideva udeležba članov našega kolektiva.

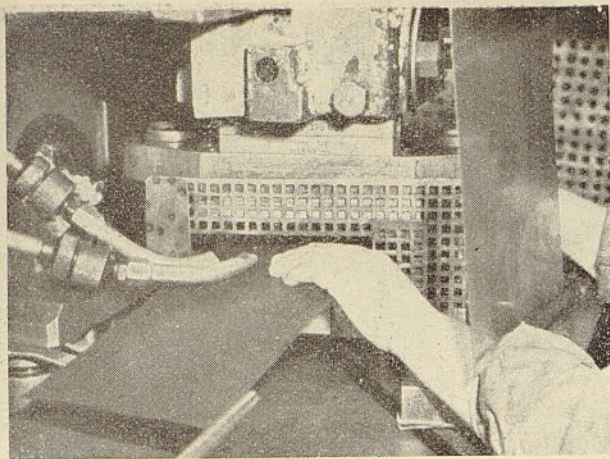
Ljubljanske klinike, kranjska porodnišnica, bolnišnica na Golniku in druge bolnišnice v Sloveniji porabijo vsako leto po več tisoč litrov krvi za reševanje življenj v težkih primerih. Na ta način posredno starši vračajo kri, ki so jo dobili njihovi otroci, možje darujejo kri, ki je njihovim ženam rešila življenje, delavci pa vračajo kri, ki so jo prejeli morda njihovi sodelavci v težkih primerih nesreč.

Nekateri mislijo, da odvzem krvi morda lahko negativno vpliva na zdravje krvodajalca. Povemo

lahko zanesljivo, da je vsaka takšna bojazen odveč. Pred odvzemom krvi je vsak krvodajalec temeljito zdravniško pregledan in v primeru, da bi lahko nastopile tudi najlažje posledice za krvodajalca, odvzema krvi ne izvršijo. Za zdrave ljudi pa je odvzem normalne količine krvi celo priporočljiv, ker odpravlja glavobole in druge nevšečnosti tudi v zdravem organizmu. Vsaka bojazen lahko odpade, ker kri odvzemajo na zagotovljen strokovni način, brez najmanjše škode ali posledice za krvodajalca.

Pričakovati je množično udeležbo članov našega kolektiva, saj je znano po dosedanjih izkušnjah, da je bil prav v naši tovarni pri podobnih akcijah največji odziv. Iz vrst našega kolektiva izhaja nekaj stalnih krvodajalcev. Veliko število krvodajalcev je oddalo svojo kri v zadnjih dveh mesecih na Golniku. Pri sedanji akciji pa bo verjetno udeležba največja. Z udeležbo pri tej množični krvodajalski akciji bomo dokazali stopnjo svoje humane zavesti, ki vlada v našem kolektivu!

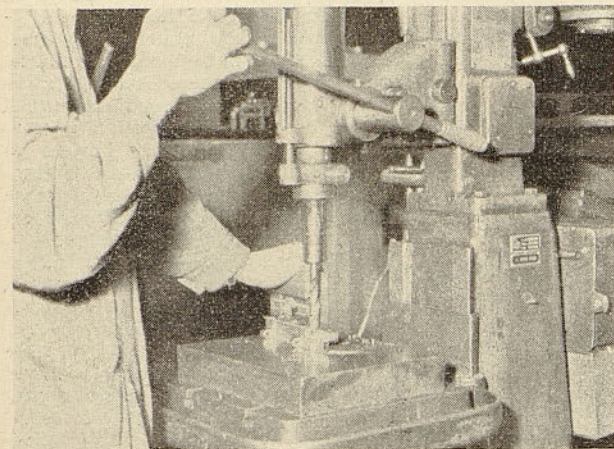
France Božič

Dne 19. 10. 1960 je ob 21.45 uri prišlo do nesreče na ekscentrični stiskalnici. Pri tem je tovarišica Terezija PREMUR utrpela poškodbo sredinca in kazalca leve roke. Imenovana je na operaciji 6 izsekavala transformatorske liste. Z levo roko je držala in potiskala trak pod orodje, na katerem je bila montirana zaščitna mreža, ki naj bi preprečila morebitni vstop pod orodje. Poleg te mreže je k orodju napeljan zrak, ki odstranjuje izsekane komade. Soba cevi je nameščena tako, da je curek zraka šel pod mrežo, kot prikazuje slika.

Vzrok poškodbe je bila v tem primeru slaba namestitve mreže, ki bi morala biti spuščena neposredno do traku, pri čemer delavka ne bi mogla s prsti pod orodje. V tem primeru nosi krivdo za poškodbo urejevalec, ki je to delovno mesto uredil.

Tovarišice delavke, ki ste zaposlene na takih delovnih mestih, kjer se podobne napake pri namestitvah orodij pojavljajo, opozorite pravočasno svojega predpostavljene, da take napake čimprej odpravi!

Ze večkrat smo govorili in opozarjali prek tovarniškega glasila, da je potrebno kos, ki ga vrtamo, ustrezno vpeti. Tako pravi tudi člen 84. Pravilnika HTZ. Vendar tega ne upoštevajo tako sami delavci, kakor tudi nadrejeni, ki na svojem področju odgovarjajo za delovno varnost. Dogodi se, da so kosi nujni in je na dotični delovni operaciji potreben forsirani tempo izdelave, zato ne delajo tako, kot predvideva plan delovne operacije. V takih primerih pride običajno do nesreče. Tako je tovariš Jože LIKAR utrpel poškodbo sredinca in kazalca, kakor tudi prstanca Ievice. Dne 19. 10. ob 19.30 uri je na vrtalnem stroju širil luknjo 9 Ø na 15 Ø v globino 0,5 mm. Okenškega okrova za NP-21 ni pritržil v primož, zato mu je kos zavrtelo in je pri tem prišlo do lažje poškodbe.

HTZ opozarja!

Več discipline
na cesti!

Na naših cestah je iz dneva v dan gostejši promet. Kolesarji, ki jih je v naši tovarni dnevno približno 300, se pogostokrat ne ravna po prometnih predpisih, tako da zaradi tega pride do lažjih in tudi težjih nesreč. Pogostokrat si izsiljujejo prednost zaradi nepoznavanja prometnih predpisov ali pa iz same objestnosti. — V ta namen so bile nabavljene brošure »Kolesar«, ki smo jih razdelili poslobo brošure razdelili komeznim oddelkom, ti pa lesarjem ali mopedistom z namenom, da bi bili le-ti seznanjeni s prometnim redom in da bi se v prihodnje po navodilih tudi ravnali. Tako bi prispevali k redu in varnosti na naših cestah, kar je velika nujnost.

TUDI TO SE LAHKO ZGODI

Za stanovanje gre.

Njegov oče ima hišo in v njej dve trisobni stanovanji. Eno stanovanje je oddal že pred leti, v enem pa je prebival sam s svojo družino. Leta so minila, sinova sta se oženila — in problem je tu. Tri družine v treh sobah, tri gospodinje za enim štedilnikom!

Napetost raste in doseže svojo konico, ko se pri obeh »ta mladih« rodi naraščaj. Življenje postaja nemogoče, prej taki prijatelji se prično zdaj kregati. — Stranka pa, ki zaseda drugo stanovanje in ve in čuti to nemogoče stanje, želi dobiti drugo, ustrezno stanovanje. Ker je v službi, prav tako pa tudi gospodarjev sin, upajo vsi, da bodo stanovanje dobili. Tu pa je prišlo do zapleta, ki je možen pač, kjer se kot pijanec plota drže črke, logika in zdrav človeški čut pa puščajo ob strani.

»Stranka x« je vložila prošnjo za novo (drugo ustrezno) stanovanje, prav tako pa tudi lastnikov sin, ki želi na ta način v očetovi hiši dobiti primerno stanovanje.

Neka komisija pa je, reci in piši, pregledala stanovanje »stranke x« in ugotovila, da je stanovanje primerno in ji ni potrebna dodelitev novega stanovanja, lastnikovemu sinu pa stanovanja sploh niso pregledali, češ, da je šele letos vložil prošnjo za stanovanje in da se bodo te prošnje reševale drugič, morda čez leto ali dve.

»Stranka x«, ki že nekaj let prosi za drugo stanovanje, bo še naprej ostala tam, ker je njeno stanovanje pač v redu, pa čeprav se zaradi nje morajo tri družine stiskati in pripraviti v enem samem stanovanju in da je to pekel, ni treba posebej naglašati.

Se dobro, da se kaj takega v Iskeri ne more pretiti!

-a-

Na olimpiado gremo

Ceprav so letošnje olimpijske igre v Rimu že daleč za nami, smo naprosili člana našega kolektiva, tov. ing. Potokarja, ki se je kot aktivni veslač udeležil olimpiade, naj nam napiše o svojih vtisih. Naši prošnjci se je odzval in prispeval naslednji sestavek, ki ga bomo v nadaljevanju objavili še prihodnjič.

Ko je ob povratku iz olimpijskega Rima del jugoslovanske veslaške ekipe na avtocesti blizu Ravenne doživel lažji karambol, je doma brž padla pikra pripomba: »Mar bi rajše okrog »škornja« zaveslali proti domu!« Kdor je to izrekel, najbrž še zdaleka ni pomislil, da je vsaka od štirih jugoslovanskih veslaških posadk v času priprav na olimpiado v Rimu, preveslala najmanj toliko kilometrov, kolikor bi znašal ta ovinek; vsak od enajstih jugoslovanskih veslačev je v teh 1300 do 1500 km treninga vložil maksimum svoje energije in volje. Kot pa je pokazal obračun na jezeru Albano pri Rimu, kjer se je zbrala vsa svetovna veslaška elita, ves ta trud še zdaleč ni bil dovolj, da bi se lahko resno potegovali za katero izmed medalj, saj se je le dvojec brez krmarja zagrebske »Mladosti« pretolkel v finale. Vsi ostali so omagali že v četrt ali polfinalu, čeprav so doma izpolnili predpisane norme.

Koliko pa so potem preveslali tisti, ki so na častni tribuni na jezeru Albano pobrali zlato, srebro in bron? Ali pa bolje – kako so jih preveslali? Ali Jugoslovani morda nismo znali iztisniti iz teh 1500 km tistega, kar je uspelo Nemcem, Rusom ali Čehom? To so vprašanja, nad katerimi se bo moralo globoko zamisliti naše tehnično vod-

Na blejskih pripravah ob bronastem »Splavarju«

stvo, saj je spričo obljub, ki jih je dajalo prav to vodstvo, pomenil naš neuspeh veliko razočaranja doma in pri vodstvu jugoslovanske olimpijske reprezentance.

Moj namen ni, da bi razpravljalo tem, čisto tehničnem vprašanju, tudi ne morem kdovekaj napisati o Rimu in olimpiadi, saj smo vse dni preživeli na jezeru Albano. Sicer sem pa prepričan, da je bil vsak količkaj vnet poslušalec ali pa bralec doma ob televizorju in radijskem sprejemniku o poteku olimpiade bolj informiran kot pa mi nastopajoči, ki smo vso pozornost v celoti posvetili svoji panogi. — Rad bi le opisal pot, ki nas je, nekaj veslačev ljubljanske »Savice« pripeljala med tistih 126 izbrancev, ki so imeli čast zastopati Jugoslavijo v Rimu, hkrati pa bi opisal še nekaj vtisov in spominov s te, že skoraj pozabljene, a vendar nepozabne XVII. olimpiade.

Tudi tisti, ki si morda še nikoli niso ogledali katere izmed blejskih veslaških regat, niso preslišali lanskega julija novice, da je na državnem prven-

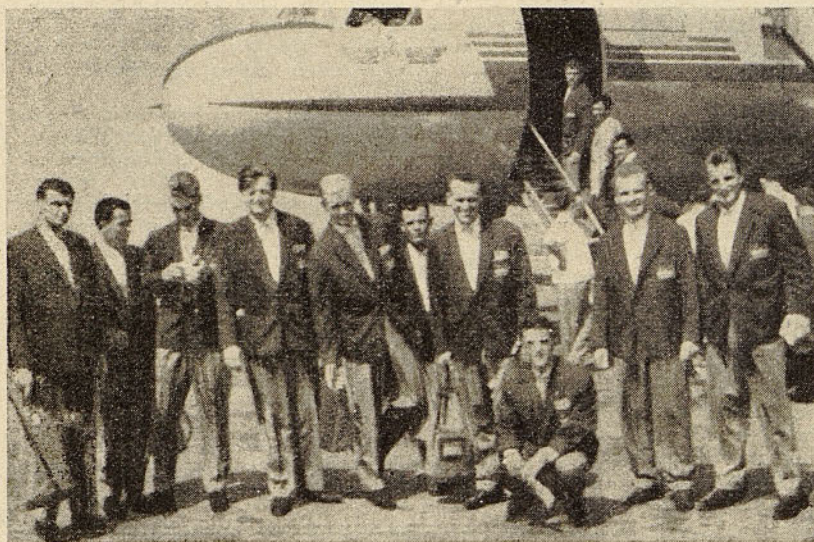
stvu v veslanju na Blejskem jezeru osmerek ljubljanske »Savice« presenetil z zmago nad splitskim »Mornarjem«, ki je v tej disciplini skoraj v vseh povojnih letih osvajal prva mesta.

Z istim osmercem smo z nekoliko ojačeno posadko nastopili tudi na lanskem evropskem šampionatu v Franciji in po hudih borbah v dveh tekmah osvojili drugo mesto. Edinole nesrečni žreb in pa dejstvo, da tekmovalna steza ni imela 6 prog, kot je to običaj, stanam preprečila, da bi se v finalu pomerili s preostalimi štirimi najboljšimi osmerci. Tako pa je kot peta ekipa nastopila v finalu Poljska, ki smo jo v predtekmovalju, sicer z majhno razliko, a vendar zelo prepričljivo premagali. Ob tej priložnosti smo sicer poželj prisrčen aplavz, vendar nas je izpad iz finala grenko razočaral, ker je bila to pač zadnja priložnost v kratkem enoletnem obstoju našega osmerca.

Ko sem se kak mesec kasneje, z vojaškim kovčkom javil na ljubljanskem vojnem odseku, sem žalosten ugotavljal, da je moje veslaške kariere po vsej verjetnosti konec. Tudi naša enojka iz osmerca, prijatelj Janez, se je znašel tu, vendar se je položaju, v katerem smo bili, neprimerno režal — namesto z vojaškim kovčkom, mi je namreč pred nosom pomahal s čisto navadno športno boršo. To je lahko pomenilo samo eno — uspelo mu je zrniti se v mornarico, od koder pa je le še skok k splitskemu »Mornarju« do veslanja, tekmovalj in olajševalnih okoliščin, ki v vojski tako »prav pridejo«.

Verjetno sem se tedaj, iz same zelene zavisti, odločil za naravnost obupno predrzen poizkus. Odgovornega oficirja sem namreč prosil naj me, namesto v Zagreb, pošlje z Janezom vred v Pulo. Pri tem ne bi uspel, če ne bi bil med nami tudi kolega, ki si je od vsega srca želel nasprotno. Tako pa je moj prvi »vojaški« podvig uspel in sijajni oficir je zamenjal najine dokumente in že sem veselo zdirjal domov, vsebinsko vojaškega kovčka pretresel v športno boršo in se vrnil. Najbrž nihče ne gre s tako lahkim srcem in tolikšnim optimizmom služiti vojaški rok; jaz sem namreč desni, Janez pa levi veslač in disciplina se je kar sama

Jugoslovanska veslaška reprezentanca pred poletom v Rim

ponujala! Zato nama je naš trener kmalu napisal pismo; »Fanta, veslajta dvojec brez krmarja marljivo in intenzivno, morda vama celo ne uide olimpiada!«

Osmerca »Savice« ni bilo več. Vendar jedro posadke, tisti štirje najkrepkejši, so se trdno odločili, da se bodo v četvercu s krmarjem temeljito pripravili na olimpiado. To nama je bilo v zadoščenje in ponos, kajti, če že nama ne bo uspelo, bodo morda vsaj oni utrdili ugled našega kluba.

Po novem letu sva z Janezom prišla v Split, ter takoj poiskala pot do »Mornarja«. Tu pa sva naletela na težave, ne toliko pri samih veslačih, kot pa pri njihovem trenerju, ki nama nikakor ni mogel odpustiti, da smo Ljubljanci premagali njegov priljubljeni osmerek. Ni skrival mnenja, da po njegovem pojmovanju sploh nimava »veslaških« postav in tako se je zgodilo, da sva šele marca prvič sedla v čoln ter tako izgubila dva dragocena meseca, ko so bile druge in tudi pri »Mornarju« priprave na olimpijsko sezono že v polnem teku.

Najini prvi zaveslaji v dvojcu brez krmarja, tej tehnično najbolj zahtevni disciplini, so morali biti videti kaj negotovi, vendar sva hitro napredovala, čeprav sva bila sama svoja trenerja. Obdržala sva naš »saviški« način veslanja tako, da sva proti koncu marca že kar uspešno križarila po Kaštelanskem zalivu. Fantje iz Ljubljane so nama pisali, da pri treningu imenitno napredujejo, kar je naju še tembolj podžgalo.

Potem pa se je nekega dne trener, ki doslej za naju ni kazal nobenega zanimanja, odločil za nekakšno generalno »rošado« v svojih posadkah; pri tem sva midva, čisto po vojaško dobila »prekomando« v četverec s krmarjem, torej v disciplino, v kateri bova morala veslati proti svojim klubskim tovarišem, prejšnjim sotekmovalcem iz

osmerca »Savice«. Na najine pripombe, da bi v primeru poraza v tekmi proti »Savici« utegnili na najin račun padati hudi očitki, češ da se nisva hotela boriti proti svojemu klubu, nama je dal trener »Mornarja« vedeti, da nas kot perspektivno posadko tako in tako ne računa.

To je bilo 5. aprila in do prvomajske Blejske regate, kjer naj bi se prvič pomerili olimpijski pretendenti, je ostalo komaj še 25 dni. To bi bilo malo celo za štiri izkušene veslače, ki prvič skupaj sedejo v tekmovalni čoln, midva z Janezom pa sva po vrhu dobila še dva mlada mornarja, skoraj začetnika, ki sta prve lekcije o športnem veslanju dobila šele v vojski.

Spet smo se mučili in čisto po začetniško opletali po nemirnem morju, vendar napredovali smo neverjetno hitro. Med nami je bil nekak tih dogovor, da bomo iz teh 25 dni iztisnili čimveč, čeprav še zdaleč nismo računali na kako zmago. Hoteli smo le, da bi bila razlika na čilju čimmanjša, midva z Janezom pa sva fantom iz Ljubljane hotela dokazati, da le nisva bila lani v osmercu samo nekakšna pomožna delovna sila, kot so nama to včasih dali »rahlo« vedeti. Ko pa so pri »Savici« zvedeli, da smo čez noč postali njihova konkurenca, so nam nemudoma — najbrž v strah in trepet — poslali nekaj rezultatov, ki so jih dosegli na zadnjih treningih. Obšlo nas je malodušje, že skoraj obup. Saj bomo na Bledu ob četvercu »Savice« izpadli kot kaka tovrstna galeja! Olimpijski krogi, ki si jih je vsakdo izmed nas v duhu predstavljal nekje zelo daleč, so zdaj čisto zbledeli. Veljalo je samo še — hrabro prenesti poraz.

Bled, 30. aprila! Konkurenca se je pripeljala iz Ljubljane na bleščecih motorjih, samozavestno in pozno pod večer, kot se spodobi favoritom. Namesto pozdrava so besede: »Ali vas bomo,

kaj?«, zvenele že kot objava dveh, med seboj zelo različnih rezultatov. — Med štirimi nastopajočimi četverci so nas vsi tekmovalci in funkcionarji enoglasno obsodili na zadnje mesto, razen seveda nas samih. »Zadnji ne bomo!« smo se zakleli. Vedeli smo, pri čem smo, kaj zmoremo mi in kaj ostale tri posadke. Kot nalašč je drugi dan začel tisk pred startom pihati močan veter. Veter in valovi, tega smo bili na morju vajeni, na Ljubljanci pa kaj podobnega ne srečaš.

Na start pred blejsko Kazino smo priveslali že vsi premočeni od valov. — Obrazi v »saviškem« četvercu so bili dokaj zaskrbljeni — kot smo pričakovali »mi z morja«. Valovi jim nikakor niso bili všeč, kljub temu pa v svojo zmago niso dvomili.

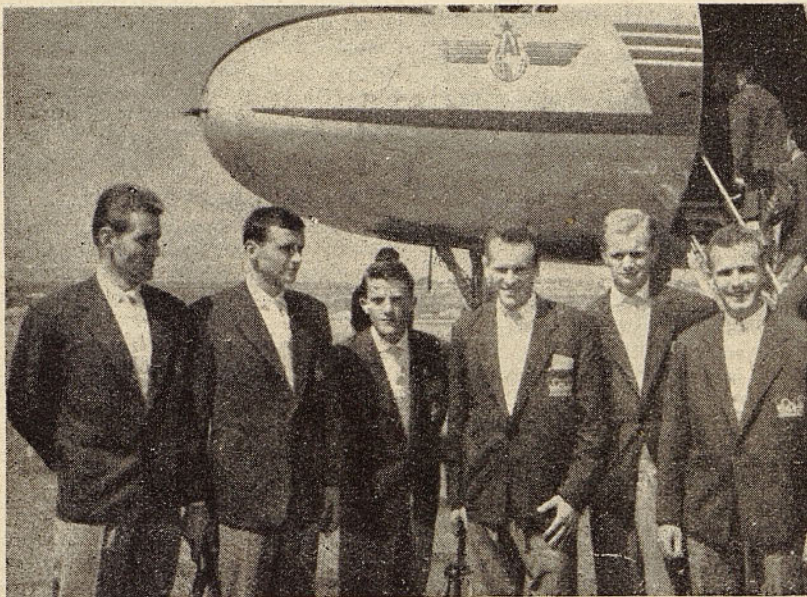
Startali smo v takšnih valovih, da nam je voda brizgala prek glav. Imeli smo dovolj opravka sami s seboj, s svojim čolnom in z veslom, da ga nam ni izbil iz rok. Šele po tri sto metrih smo se prvič ozrli po ostalih ekipah in s presenečenjem ugotovili, da smo skoraj za celo dolžino čolna v vodstvu. — »Savica« je bila druga in je bilo videti, da se preveč ne trudi. To nam je bilo sumljivo: pustili nas bodo torej, da se v valovih izmučimo, potem pa nas bodo v mirni vodi od otoka proti Zaki prehiteli tako, da bo poraz še očitnejši. Toda vzdržali smo in si do Otoka priborili že takšno prednost, da bi nas v zadnjih 500 metrih nihče več ne mogel dohiteti. — Zmagali smo v velikansko presenečenje vseh — z enajstimi sekundami prednosti pred »Savico«!

V resničnost in trajnost tega uspeha, še sami nismo verjeli, posebno še, ko je »Savica« zahtevala ponovitev tekme v normalnih pogojih. Znova smo se pomerili — samo »Mornar« in »Savica« in sicer naslednje jutro. Bilo je idealno mirno vreme, jezero kot zrcalo, a na cilju novo presenečenje — to pot smo četverec »Savice« prehiteli celo za 18 sekund! Bilo je očitno, da s »Savico« nekaj ni v redu. Fantje so bili potrti in mrki. Priznali so nam sicer zmago, vendar so se na vsó moč zaklinjali, da bodo na izbirnih tekmah za olimpiado temeljito obračunali z nami. Razšli pa smo se kljub temu kot najboljši prijatelji.

V Splitu je maja meseca že pošteno vroče. V nadaljnjih 500 ali 600 km veslanja smo pretočili potoke znoja, vendar smo jih imeli za kaj — olimpijski krogi se nam zdaj niso zdeli več tako nedosegljivi. A žal se je kar prehitro približal 26. junij, ko naj bi končno izbrali olimpijske kandidate.

V ta namen je tehnično vodstvo Veslaške zveze Jugoslavije izbralo tradicionalno mednarodno Blejsko regato, kjer naj bi ocenili vrednost naših posadk ob nastopajočih inozemskih gostih. V prvi točki četvercev s krmarjem je bila posadka Vzhodne Nemčije velika uganka, vendar so vsi pričakovali to tekmo kot dvoboj med »Mornarjem« in »Savico« — za zovovnico v Rim.

Na startu je zato zavladala razumljiva nervoza. Dokler na nekoga ne ra-

Naš četverec s krmarjem in rezervnim veslačem

LETNI PRIHRANEK
DO 15 MILIJONOV DOLARJEV

Znanstveno delo prav gotovo ni samo sebi namen, temveč zlasti v naši državi skuša pomagati razvijajoči se industriji. Zgovoren primer za to je delo Metalurškega inštituta v Ljubljani. V zadnjih letih je ta pomembna ustanova proučevala in reševala nad sto različnih nalog, še prav posebno pa je uspela pri tem, ko je proučevala vprašanje proizvodnje goriv iz naših lignitov. Že pred skoraj dvema letoma so končali s poskusi, ki so obrodili zadovoljive sadove. Nekaj tisoč ton lignitov so predelali že tudi v industrijskem, ne samo raziskovalnem merilu, pričakujejo pa, da bosta morda že v prihodnjem letu zgrajeni dve veliki instalaciji za proizvodnjo lignitnega koksa. Ti dve instalaciji bosta najprej zalagali s koksom obstoječe in novo železarno v Skopju in si bo naša železarska industrija že v tej fazi razvoja te dejavnosti prihranila letno 12 do 15 milijonov dolarjev, ki bi jih morala sicer odšteti za uvoz tega goriva iz inozemstva.

Seveda so v tem pogledu v perspektivi dane še nadaljnje možnosti za razširitev proizvodnje lignitnih koksov, pri čemer bo koksa iz lignita dovolj za celotne naše domače potrebe, lahko pa ga bomo v izdatnih količinah tudi izvažali in si tako ustvarjali

čunajo, v tekmi nima kaj izgubiti, ko pa ga enkrat ocenijo za favorita, to takoj pomeni neko odgovornost in s tem neizbežno povezano startno tremo, ki je tudi v Rimu marsikateremu izkušenemu tekmovalcu delala hude preglavice.

Trenutki tik pred startom so najbolj močnejši. Vsakdo se zaveda, da ga čaka skoraj 7 minut silovitega fizičnega napore, ki se še stopnjuje s psihično napetostjo, zlasti kadar so posadke med seboj izenačene in vozijo domala vso progo druga ob drugi.

Vseh pet čolnov je na svojih startnih mestih, sodnik jih poravnava, krmarji dajejo zadnja navodila in usmerjajo čolne točno po sredi proge, medtem ko ob straneh že nestrpnno brnijo motorji sodniških čolnov. Start! Dvajset vesel divje zapeni vodo, čolni šinejo kot dolge ozke ribe na svoj plen. Vsakdo si prizadeva priboriti si kak meter taktične prednosti pred ostalimi. Naš start ni bil tako uspešen. Dobrih sto metrov proge smo prevozili zadnji. »Vodi ljubljanska »Savica«,« je prek radia javljal napovedovalec, ko smo prevozili prvih 300 metrov. »Savica! še vedno prepričljivo vodi, na drugem mestu »Mladost«, »Mornar' je tretji« — tako je bilo pri 500 metrih. Nato pa pri 700 metrih kar na lepem: »Mornar' se je prebil na

potrebne devize za uvoz raznih surovin in tega, kar potrebujemo iz uvoza.

Tu so znanstveniki z Metalurškega inštituta prav gotovo naši železarski in ostalim industrijam napravili največjo uslugo, hkrati pa je to tudi eden redkih primerov, ko raziskovalno delo znanstvenike v sorazmerno tako kratkem času pripelje mimo osnovnih konstitucijskih raziskovanj, do industrijske realizacije.

POSEBNE MAGNETNE ROKAVICE

Prenašanje pločevine ni prijetna stvar, še posebno pa ne, če je le-ta v maščobo zaščiten proti koroziji. Se najbolj je zoprno dviganje in prenašanje tanke železne pločevine. Iznašli pa so posebne rokavice, prek katerih si delavec pritrudi usnjen pas, v katerega so vdeleni majhni, a stalni in zelo močni magneti. Ko se delavčeve roke približajo pločevini, se le-ta prilepi na magnetne in tako delavec pločevino zlahka dvigne. Vsak od teh magnetov, čeprav je majhen, lahko dvigne do 17 kg!

DESETKRAT LAŽJI ALUMINIJ

Ing. Burkston iz eksperimentalnega metalurškega inštituta ZDA je po dolgotrajnem proučevanju in preizkušanju uspel izdelati novo vrsto aluminija, ki ga je imenoval penasti aluminij. Lastnosti tega penastega aluminija so naslednje: čeprav je v notranjosti luknjičav, zunaj pa ima gladko površino, na svoji trdnosti ni nič izgubil, je pa zaradi luknjičave notranjosti desetkrat lažji od navadnega aluminija. Preizkusi so pokazali, da penasti aluminij prenese tudi povsem enake pritiske kot navadni. Iznajditelj trdi, da bi bilo na

čelo in vodi za celo dolžino čolna, pa še vedno povečuje razliko!«

Uspelo je torej! V teh 200 metrih smo razvili svojo maksimalno moč, ker smo vedeli, da ima »Savica« na tem delu proge svojo »Ahilovo peto«. Potem nas do cilja v Zaki nihče več ni mogel resno ogrožati. Zmagali smo z osmimi sekundami prednosti pred »Savico« — sledila je »Mladost«, četrti so bili gostje z Dunaja, peta pa posadka iz Vzh. Nemčije.

Postali smo torej olimpijski kandidati. Nihče več nas ni izzival, saj nas po sklepu veslaške zveze tudi ni smel. Morda je bilo to slabó, morda napaka v tem, da smo že dva meseca pred premiero v Rimu določili svoje igralce za to veličastno športno predstavo. Toda, ko smo na cilju utrujeni sedeli v svojem čolnu in se je aplavz s tribune že polegel, gladina jezera pa spet postala gladka kot zrcalo, takrat nismo mislili na to. Za nami je bila težka tekma in upravičeno smo se veselili zmage. Ko pa smo pozneje na splavu pred hangarjem stopili s čolna, nam je skupina prijateljev iz »Savice« čestitala, na njo je z Janezom eden izmed njih, na pol v šali, na pol zares dejal: »Janičarja!«

(Konec prihodnjic)

način, kako je izdelal penasti aluminij, možno izdelati tudi druge penaste kovine, s čimer bi marsikaterim kovinskim izdelkom lahko občutno zmanjšali težo, ne da bi pri tem izgubile svoje odpornosti proti pritiskom.

S POMOČJO

GAMA ŽARKOV ČRNI BISERI

Na Inštitutu za industrijsko tehnologijo v Nagoji na Japonskem, se je strokovnjakom posrečilo, da so ob dolgotrajnem preizkušanju izdelali prve črne bisere. Naravni biser so namreč približno 16 ur obsevali z gama žarki iz kobalta 60. Strokovnjaki, katerim je uspelo izdelati prve črne bisere na ta način, pravijo, da je obsevanje naravnega bisera s temi žarki spremenilo molekularno strukturo naravnega bisera, s tem pa tudi koeficient vpijanjanja svetlobe.

PLASTIČNI TRANZISTORJI

Sovjetski strokovnjaki so storili vse, da so razvili novo vrsto tranzistorjev iz posebne plastične snovi, za katero sicer niso povedali, kakšna je in kateri dodajajo germanijev prah. Zdaj je menda že tudi stekla serijska proizvodnja teh tranzistorjev, poskusi z njimi pa so baje pokazali, da imajo ti plastični tranzistorji enakovredne električne lastnosti do sedaj znanim tipom tranzistorjev, le, da so po svoji odpornosti in življenjski dobi še precej boljši od njih.

USPEŠNO — TODA DRAGO

Pri zahodnonemški petrolejski družbi ESSO so skoraj v celoti avtomatizirali proizvodnjo in tako zdaj komaj 450 delavcev dnevno predela v okrog 10.000 ton nafte, kar je vsekakor velika količina, ki jo omogoča edinole avtomatizirani delovni proces te rafinerije. Investicije so stale v celoti 235 milijonov zahodnonemskih mark, z drugimi besedami — vsako delovno mesto v avtomatizirani rafineriji ESSO v Köln-Merkenichu velja nič manj kot 7,5 milijonov dinarjev. Avtomatizacija je torej zelo uspešna in koristna v industriji, prav gotovo pa ni poceni, pa vendar razvoj industrije povsod po svetu vedno bolj odločno terja uvedbo avtomatizacije v industrijskih obratih.

DOMAČE PLEKSI STEKLO

Kjerkoli v industriji so doslej v naši državi potrebovali pleksi steklo, so se letos oddahnili. Nič več jim namreč ne bo treba odšteti težkih deset in sto tisočakov za pleksi steklo, ki smo ga uvažali, kajti v tovarni Galenika v Zemunu, so domači strokovnjaki že začeli z izdelovanjem domačega. Tovarna Galenika je doslej proizvajala v glavnem farmacevtske izdelke, uspešno pa je posegla tudi v proizvodnjo kemičnih izdelkov, med katerimi je prav gotovo največji in najpomembnejši — pleksi steklo, ki ga zlasti veliko porabijo naša letalska, avtomobilska in elektrotehniška industrija. — Številni preizkusi domačega pleksi stekla iz Galenike, so pokazali, da je povsem enakovreden tujemu.

DVANAJSTKRAT TANJŠA OD LASU

Sodobne elektronske naprave, ki se vedno bolj uveljavljajo na številnih toriščih, terjajo tudi vedno tanjšje in lažje žice, ki seveda lahko v polni meri odigravajo svojo vlogo. S tem v zvezi so sovjetski strokovnjaki dosegli lepe uspehe. Iznašli so poseben stroj, ki izdeluje žico, dvanaestkrat tanjšo od človeškega lasu, torej žico, ki ima premer komaj dve tisočinki milimetra ali dva mikrona. Ta stroj iz kapljice raztaljene kovine potegne dva kilometra tako tanke žice, ki pa je razen tega še izolirana, vendar ne z lakom, kot bi bilo pričakovati, pač pa s steklom, čigar prožnost je tolikšna, da iz te žice lahko navijejo tudi najbolj drobne tuljavice, ki jih potrebujejo dandanašnje elektronske naprave, celo tiste v raketni tehniki, kjer gre za odlične lastnosti in za manjši obseg in težo takih naprav.

NIČ VEČ PREDRTIH ZRAČNIC

Strokovnjaki v ZDA so našli učinkovit nadomestek za avtomobilske zračnice, s katerimi imajo šoferji zlasti na slabih cestah pogostne težave. Izdelali so avtomobilske pnevmatike iz penaste gume, s katerimi so odpravili zrač-

nice. Pokazalo se je, da se nove pnevmatike bolje ulegajo na ceste, so zanesljivejše na ovinkih, prav tako pa tudi nič ne moti vozača, če se na primer odtrga za pest velik del »zračnice«. Za vsako avtomobilsko kolo porabijo približno 16 kilogramov penaste gume, ki jo pod pritiskom vbrizgavajo v normalni avtomobilski plašč. Pričakovati je, da se bodo tovrstne »zračnice« kmalu uveljavile v avtomobilski industriji, saj so veliko boljše in zanesljivejše od navadnih, pa tudi njihova cena menda ni pretirano visoka.

VIDELI BODO 7000 km DALEČ

Radar je naprava, ki je doslej v svetu doživela menda največ različkov, izpopolnitev in izboljšav, pa še vedno za njegovo izpopolnjevanje v raznih državah dela cela vojska strokovnjakov. V državi Florida v ZDA, so letos postavili zelo izpopolnjen in velik radar, ki v ionosfero oddaja zelo močne impulze, le-ti pa se odbiti spet vračajo na zemljo. S tem radarjem so na primer odkrili osamljeno letalo, ki je letelo malone 4000 km oddaljeno od radarja. Za »obrambo miru« pa nameravajo Američani zgraditi celo še močnejše radarje, katerih doseg bo znašal do 7000 km in bodo tako iz Floride lahko opazili letalo, ki je vzletelo nekje na španski obali!

BOJ PROTI MEGLI

V prometu, zlasti pa še letalskem, pomeni največjo oviro megla, pa čeprav so strokovnjaki ustvarili že dolgo vrsto radarskih in drugih naprav, ki bi pilotom kljub megli omogočile varno vzletanje in pristajanje. Sovjetski strokovnjaki so napovedali najostrejši boj megli na velikih potniških letališčih. Poskusi so pokazali odlične rezultate. Iz letala, čigar potovalna hitrost dosega okrog 200 kilometrov na uro, so nad zameglenimi letališči trosili drobne kristalčke suhega ledu in ionizirajočega srebra. Okrog teh dveh, umetno razpršenih kondenzacijskih jeder, se je megla na mah začela utekočinjati v kapljice in v pičlih 15 minutah je tako letalo povsem očistilo goste megle pet kilometrov širok pas ozračja nad letališčem.

ŽARNICA Z MOČJO 65.000 W

Znana nemška tovarna žarnic Osram je doslej izdelala najmočnejšo žarnico na svetu, katere moč znaša 65.000 W. Gre za posebno ksenonsko žarnico, ki so jo montirali v veliko dvorano berlinske radijske postaje, ki je dolga 100, široka pa 80 metrov, a visoka 22 metrov. Nova veležarnica daje tako močno svetlobo, da tudi v oddaljenih kotih dvorane ob tej svetlobi zlahka bereš tudi najdrobnejši tisk v časopisu.

Novosti v naši strokovni knjižnici

V mesecu oktobru je naša strokovna knjižnica nabavila:

KONFERENCA IN POSVETOVANJA

DK T61.3:629.1:658.2

Savetovanje o transportnim uredjajima v industriji

DK 061.3:658.564.002.2

Savetovanje o sestavnim delovima za avtomatizacijo

PSIHOLOGIJA

DK 159.9:007

Bujas Zoran: Osnove psihologije rada

DK 159.9

Siegel, Sidney: Nonparametric Statistics for the behavioral Sciences

NARODNO GOSPODARSTVO

DK 331.2

Nagradjivanje po kompleksnom učinku št. 8, 9, 10, 11

STATISTIKA

Gore: Statistical Methods for chemical Experimentation

ZAKONI, PREDPISI

DK 34(083.4)

Sekulić Ljubiša: Tablice izračunatih taksa za sve sudove

TRGOVINA

DK 38:34(021)

Ekonomsko-finančni priručnik

PRAVOPISI

DK 411-862-861

Pravopis hrvatsko srpskega književnog jezika

KEMIJA

DK 54(021)

Lange: Handbook of Chemistry

DK 545.33

Milner: The Principles and Applications of Polarography

DK 542:57

Schramm, Werner: Chemische und biologische Laboratorien

DK 545.81:546.3

Sandell: Colorimetric Determination of Traces of Metals

ZASČITA MATERIALA

DK 620.111

Defektoskopija

DK 620.1

Lehman: Werkstoffprüfung I Metalle

ELEKTROTEHNIKA

a) Električni stroji

DK 621.313.2

Annet and Roe: Connecting and Testing Direct-current, Machines

b) Električni materiali

DK 621.315.554

Kašpar: Thermo Bimetalle in der Elektrotechnik

c) Regulacijska tehnika

DK 621.316.7:621.372.5

Newton, George: Analytical Design of linear Feedback Controls

DK 621.316.7

Oppelt, Winfried: Kleines Handbuch technischer Regelvorgänge

DK 621.316.7:621.313

James: Controllers for Electric Motors

č) Elektrokemija

DK 621.355

Stohn: Akumulatoren und Akumulatorenanlagen

d) Ojačevalci

DK 621.375.4

Shea, Richard: Transistor Audio Amplifiers

e) Elektronika in tranzistorji

DK 621.314.228:621.38:621.375.3

Lee, Reuben: Electronic Transformers and Circuits

DK 621.382.2

Dosse, Joachim: Der Transistor

DK 621.382.2

Carroll, John: Modern Transistor Circuits

OBDELOVALNI POSTOPKI

DK 621.746.584:678.5

Laeis: Der Spritzguss thermoplastischer Massen

STROJNI ELEMENTI

DK 621.81

Findeisen: Neuzeitliche Maschinen-elemente I, II, III.

ORGANIZACIJA PROIZVODNJE

DK 658.013

Mc Cormic: Human Engineering

DK 658.564

Automation Systems

DK 658.5

Perne: Služba davanja predlogov

UMETNE MASE

DK 678.5.004

Mandler: Duroplaste

DK 678.5

Sächtling-Debrowski: Kunststoff-Taschenbuch - 14. Auflage

PRECIZNA MEHANIKA

DK 681:061.3VDI-1956-(43-26)

VDI Berichte - Bd. 23 - Feinwerktechnik

DIGITALNA TEHNIKA

DK 681.14-523.8

Smith: Electronic Digital Computers

DK 681.14-523.8

Millman, Taub: Pulse and Digital Circuits.

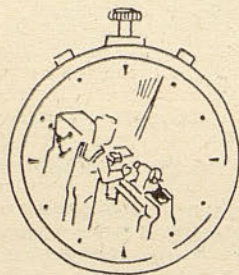
POJASNILO IZPLAČILNEGA TRAKA

Kolone na izplačilnih trakovih so sicer v vodoravnem zaporedju, vendar smo jih tu iz tehničnih razlogov pojasnili v navpičnem zaporedju.

1. osebna številka
2. priimek in ime
3. delovno mesto (kot kvalifikacija, priznana po tarifnem pravilniku, in sicer: I – visokokvalificiran, II – kvalificiran, III – polkvalificiran, IV – nekvalificiran.
4. število dni (dnevi službe)

5. efektivne ure (po navzočnosti listi)

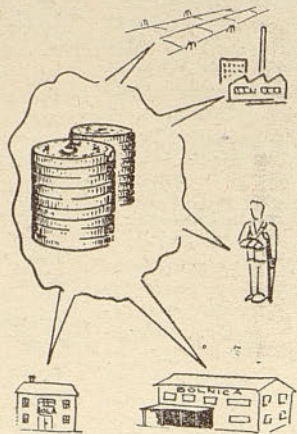

6. norma ure (po doseženem delovnem učinku)

7. minimalni osebni dohodek (osnova za delitev dohodka med podjetjem in družbo)

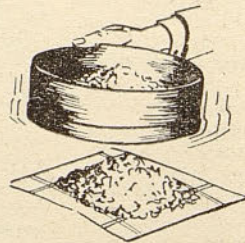

8. kosmati (bruto) dohodek (zmnožek tarife in opravljenih ur; norma ure, režijske, nadure, premije)

9. proračunski prispevek in prispevek za soc. zavarovanje (izračunava se od kosatega dohodka: 13 odstotkov proračunski in 22 odstotkov prispevek za soc. zavarovanje, skupno torej 35 odstotkov)

11. dopolnilni prispevek (se vplačuje v korist proračuna občine in to 1,3 odstotka od kosatega dohodka)

Kolona: skupno po odbitku prispevkov (neto izračun; bruto dohodek z odbitkom vseh prispevkov, ki znašajo 36,3 odstotka)

Od osebnih dohodkov se odšteva:

- (12) sindikalna članarina
- (13) kolektivno zavarovanje
- (14) življenjsko zavarov.

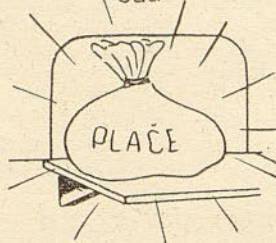
(15) potrošniški kredit

(16) samopomoč
K osebnim dohodkom se prišteva:

(18) otroški dodatek
19. Boni: se izračunavajo kot 4% od bruto dohodka pri osebah, ki niso upravičene do izplačila gotovine za povišano stanarino. Za ta znesek se zmanjša denarno izplačilo in nadomesti z boni

IZPLAČILNI odd

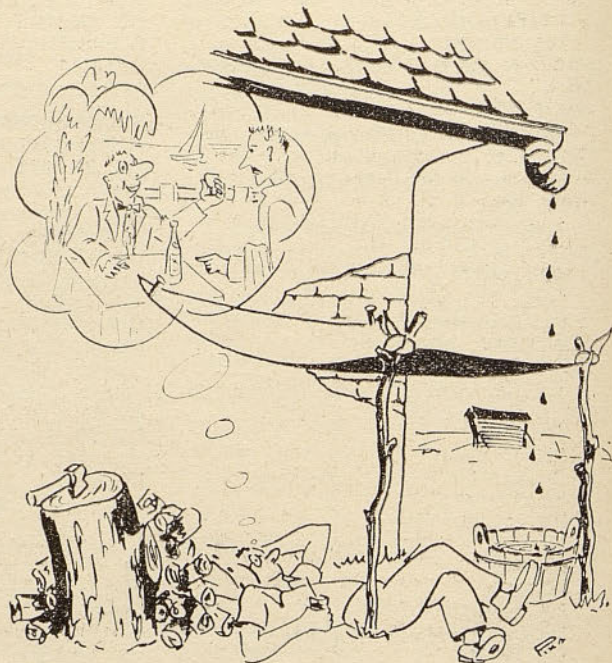

Pojasnilo šifer (vrsta osebnega dohodka)

V naši tovarni je običaj, da nekaj dni pred plačo, prejmemo obračunski list. Ker so si številni člani kolektiva želeli, naj bi jim pojasnili tudi to, kaj pomenijo številke v četrti navpični koloni obračunskega lista, to pojasnujemo danes.

- 0 – skupinska norma
- 1 – individualna norma
- 2 – delo po času (čakalne ure, odmori: za vse, ki delajo po normi)
- 3 – režijsko delo (za vse, ki so plačani po tarifnem pravilniku)
- 4 – dodatki (nadure, nočno delo, teža dela, službena leta, itd.)
- 5 – nadomestila (prazniki, vsi dopusti, itd.)
- 6 – osebni dohodki v naravi (izkažejo se v denarni vrednosti in to: za delovne obleke, halje, itd.)
- 7 – kolektivna premija (osebni dohodki nad tarifnim pravilnikom, dobicek, itd.)
- 8 – vajenci, pogodbeni delavci
- 9 – dodatki (nedoseženi učinek zaradi slabega materiala, pogojev, priučevanja, itd.)

Izvršni odbor sindikata in letovanjska komisija, prav tako pa organi delavskega samoupravljanja, še več pa sami člani, razpravljajo, kakšen bo način prihodnjega letovanja in način regresiranja. O tem je veliko mnenj in predlogov, stvar pa je vsekakor vredna temeljitih razprav, če hočemo, da bo izbran v vseh pogledih najbolj ugoden način regresa.

Z izleta v Hrastnik

Izlet v jesenskih mesecih, ko narava razprostre pisano preprogo čez hrib in dol, je morda še lepši kot v poletni vročini, posebno, če je vreme prizanesljivo, to je bilo nam 22. oktobra 1960.

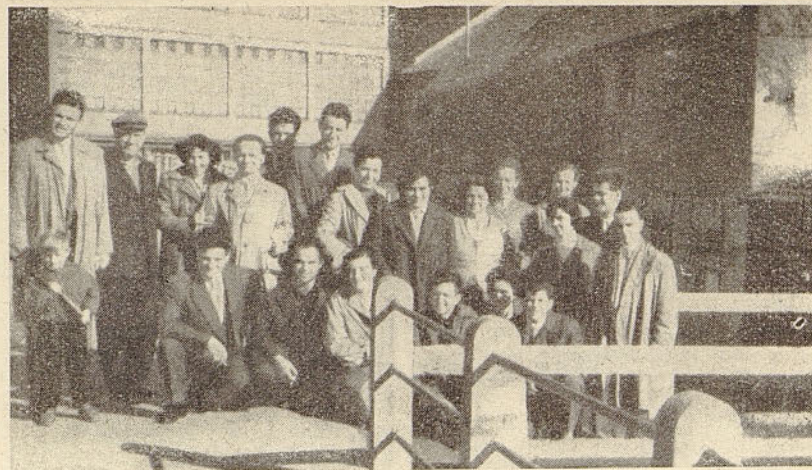
Z avtobusom smo brzeli proti Ljubljani in nato proti Trojanam, po lepi novi cesti, ob kateri nas obide misel o trajnosti človekovega dela in minljivosti človekovega življenja; saj so tod okoli marširali rimski vojščaki pred dvema tisočletjema in sedanja magistrala gre po sledi prve ceste, ki so jo takrat zgradili tod Rimljani.

Na Trojanah smo se ustavili. Sonce je prijazno sijalo, vendar je večino toplote jemal veter, ki si je dal ves razmah na lepem trojanskem hribu. Po cesti z nepreglednimi ovinki smo se spustili proti Zagorju. Zaradi popravil ceste med Zagorjem in Trbovljami smo se peljali do železniške proge in pri 2,20 m širokem podvozu ugibali, ali bomo z avtobusom »zlezli« skozi ali ne. Tudi obok podvoza je bil nizek, zato so šaljivci v naši družbi svetovali, naj se v avtobusu pripognemo, da bomo nižji, potem bo že šlo. Tovariš Lojze je izstopil in v mednarodni govorici — z gibi rok — nakazoval, kako naj tovariš Miro ravna z avtobusom, tako da smo srečno prilezli skozi podvoz in nadaljevali vožnjo proti Hrastniku.

V steklarni sta nas vodila skozi oddelke mojster in pa tovarišica Anica, Kranjčanka, ki nam je pojasnila potek izdelave steklenih predmetov, skratka vso pot, ki jo napravi kremenčev pesek z vsemi potrebnimi dodatki, od skladišča skozi ogromne plinske peči do gotovih izdelkov. Občudovali smo spretnost mojstrov, med katerimi so nekateri zelo mladi, pri ravnanju z žarečo stekleno maso na votlih palicah, ki jih umetelno vrtijo v obe smeri, pihajoč pri tem vanje, da se masa primerno raztegne, ter nazadnje modelirajo izdelke ob pomoči sodelavcev, ki sede pri kalupih. Odnášalci — večinoma mladi fantje in dekleta — pa odnašajo izdelke v peči, da se strdijo.

To je zahtevno delo, pri katerem je potreben občutek za enakomerno raztegnitev žareče steklene mase; spretnost rok, ki vrte palice, in naglica, s katero mojstri opravljajo delo, sta vredni občudovanja. Delajo v velikanski dvorani. Streha se dviga visoko, stene ob straneh pod streho pa imajo vse pošno špranj, saj je potrebno stalno prepračevanje zaradi izredne vročine, ki jo razširjajo plinske peči.

V drugem nadstropju sosednjega poslopja smo občudovali avtomat, ki izdeluje medicinske stekleničke kar v parih, in to pri vsakem obratu po šest parov v šestih modelih. Lepo je gledati enakomerno premikanje kalupov,

Izletniki pred hrastniško steklarno

ki se z neverjetno natančnostjo obračajo in pomikajo v krogu, ko dobijo od zgoraj iz aparata žarečo maso, nakar vsak od njih v enakih zaporedjih izpusti po dve steklenički za zdravila. Občudovali smo izdelavo vaz, kozarcev, cilindrov, stekleničk za parfume in raznih drugih predmetov. Nato so nam pokazali nadaljnje faze postopka s steklenimi predmeti, med njimi brušenje, glajenje robov, postopek vbrusčenja okraskov, nanašanje barvnih okraskov na steklene predmete in drugo. Obžalovali smo, da ni v tovarni prodajalne, ki bi nam nudila možnost nakupa drugorazrednega blaga. Toda steklarska industrija je med tistimi srečnimi, ki lahko izmet pretopijo in izdelajo iz njega prvovrstno blago. To je najbrž razlog, da slučajnim kupcem ni ničesar na razpolago. Niti pek ne more tako izkoristiti svojega materiala — testa, če je nevzhajano, ali končnega izdelka — kruha, če ga zažge.

Iz Hrastnika smo se odpravili v Trbovlje, kjer smo mimogrede občudovali ogromno mlinsko cev v tovarni cementa, ustavili smo se pa v centru, kjer so krasna moderna poslopja, okusno urejeni nasadi, lepe asfaltirane ceste in na trgu izreden spomenik. — Občudovali smo Delavski dom in lepo urejeno zunanost doma in drugih zgradb.

Nato nas je pot povedla proti Zagorju. Pri prečkanju Save, ki je v tej ozki dolinici ponekod tako globoka kot je široka, je tovariš Miro ubujal spomine na partizanska leta, ko ga je pot vodila tod. Savo je dostikrat preplaval tudi v zimskem času, z eno roko držeč obleko nad glavo, da je ostala suha, z drugo pa se je kot dober plavalec boril z valovi. Vse priznanje, tovariš Miro!

Nameravali smo napraviti fotografski posnetek pri ozkem podvozu, ki je komaj dovoljeval našemu avtobusu, da se je zrinil skozenj. Toda za nami je pripeljal osebni avtomobil in pred nami na drugi strani železniške proge je čakal tovornjak; do posnetka ni prišlo, ker nismo hoteli ovirati prometa.

Tovariš Lojze pa je spet igral vlogo soferjevega pomočnika in z rokami nakazoval pravilnost pomikanja našega avtobusa skozi podvoz.

V Zagorju so že ob vožnji zjutraj zbudili naše občudovanje novi stanovanjski bloki in druga poslopja ter nasadi, posebno pa Delavski dom. — Zdaj smo se ustavili v centru. Upravnik Delavskega doma nas je prijazno pozdravil in prve njegove besede so bile: Iz »Iskre« ste? Imamo vašo kinoaparaturu in smo z njo zelo zadovoljni.

Z veseljem nam je razkazal vse prostore doma: štiri sobe v raznih barvah, ki služijo za garderobe gledališkimi igralcem — domačim in gostom; oder in ozadje (regulator razsvetljave, ki so ga izdelali v industrijski šoli v Zagorju in je stal le 5 milijonov din, uvožen pa bi stal 15 milijonov), dvorano s 500 sedeži — stole moderne izvedbe je dobavilo podjetje »Stol« iz Kamnika; galerijo, od koder smo z odkritim občudovanjem zrlji v dvorano in na oder, zakrit s težko zaveso. — Za strop in stene je bilo porabljenih 45 ton mavca. Zidovi so do primerne višine od tal obdani z marmorom. Pokazal nam je tudi manjše prostore, šahovsko sobo, lutkovno gledališče in druge. Stopnišča so široka in prav tako razkošna kot ves Delavski dom. Povsod so obloge z marmora iz raznih krajev Jugoslavije. Načrte za opremo Doma je izdelal domači arhitekt po zamisli glavnega direktorja rudnika, ki je veliko prepotoval in ki ima pravzaprav največ zaslug, da je Zagorje ostvarilo ta neverjetno lep objekt. Tudi zunanost Doma je lepa in harmonira s poslopjem. Dvorana služi tudi za filmske predstave. V velikem in razkošnem preddvorju je bila ravno takrat razstava tehničnih zaščitnih sredstev za rudarje in smo si mimogrede ogledali tudi to.

Ob odhodu iz Zagorja je marsikomu prišlo na misel, da so končno rudarji vendarle dočakali malo drugačne čase kot so bili pred vojno, ko je skozi kraje v rudarskem revirju vodila le

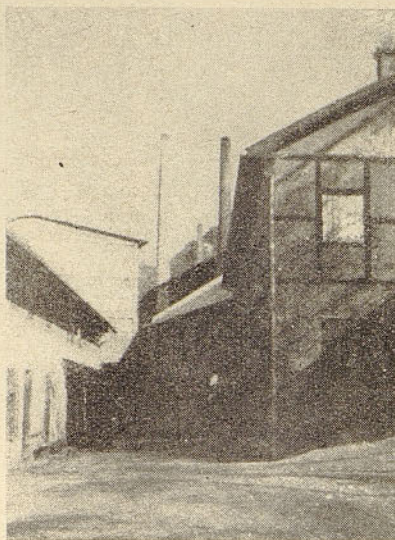
blatna in razrita cesta in so bili obrazi rudarjev bledi in izpiti. Slovenski rudar je končno lahko zaživel lepše življenje in skupni rudarski želji so dali tudi domačinom uspeh, ki je viden med drugim prav v Delavskem domu v Zagorju.

Na poti proti Izlakam smo srečali avtobuse, ki so že vozili delavce na popoldansko izmeno. Tudi takih ukrepov si je slovenski rudar pred narodnoosvobodilno vojno zamenjal želez.

Na trati pred restavracijskim poslopjem v Izlakah stoji triogelni spomenik z napisom v starinski nemščini, ki govore o odkritju medijskega vrelca, ki mu ljudstvo pripisuje zdravilno moč. Ko nas je tovariš iz restavracije na našo željo povedel skozi šupo po podzemeljskem hodniku do izvira tople vode, ki je kakih 10 m daleč pod zemljo, nam je povedal, da je bila Valvazorjeva graščina nedaleč od tod, od nje do izvira je vodil nekaj kilometrov dolg podzemeljski hodnik, ki je nudil varen odhod iz gradu, če je pretila nevarnost. Hodnik je v notranjosti na več mestih podsut, pri izlivu tople vode je zazidan, grad pa je že dolgo razvalina.

Voda je napeljana po ceveh v tri bazene, zadnji je največji in služi tudi za tekmovanja v plavanju. Povedali so nam, da je kraj poleti dobro obi-

skovan in pridejo tudi inozemski letoviškarji.

Nad Izlakami je med dvema pogo-riščema hiš postavljeno deblo, visoko nekaj metrov in umetelno izrezljano – spomenik žrtvam medvojnih dni. Tamkajšnji kmetje so živi zgoreli v

svojih hišah, ki so jih Nemci zažgali.

Peljali smo se naprej po dolini mimo črnih zoranih njiv in se po serpentinah spet povzpeli na Trojane, kjer se je naš avtobus ustavil med 15 drugimi. Po dobrem kosilu smo nadaljevali pot proti Ljubljani, kamor nas je zvalila razstava moderne elektronike. Obilica razstavljenih predmetov je bila prava paša za oči strokovnjakov; laiki pa so si poželjivo ogledovali čudovite radijske in televizijske sprejemnike, dali priznanje prirediteljem in aranžerjem, prisostvovali predvajanju filmov v kletnem prostoru »Avtomacije«, nazadnje pa je seveda privlekla njihovo pozornost ladžica v bazenu pred razstaviščem; s pomočjo antene je pametno plavalca sem ter tja, se pred robom modro ustavljala in vozila nazaj, pa spet zapeljala okrog Urške in povodnega moža. Kaj bi neki rekel Prešeren ob pogledu na dirigirano ladžico? Sicer bi se pa začudil tudi kipu, ki je ovekovečil njegovo balado, in gotovo bi rekel: »Vremena Kranjcem so se le zjasnila!« Morda bi se celo navdušil za tehniko in laže pozabil Julijo.

Večerna pot proti Kranju je bila prav tako prijetna kot ves izlet tega dne. Mnogo lepih vtisov se je nabralo, mnogo ugodnih spominov bo ostalo.

J. M.

PERSONALNA KRONIKA

VSTOPILI V MESECU OKTOBRU

Produkcija:

Marija Stare – PK delavka; Marija Toporiš – PK delavka; Franciška Zekelj – PK delavka; Ivan Makuc – PK delavec; Rudolf Peric – KV kovač; Angelca Kozina – PK delavka; Ana Kopač – NK delavka; Marija Avžin – NK delavka.

Razvojni oddelek:

Jože Zorman – KV TT mehanik; Ivan Jerončič – VS absolvent strojne fakultete; Mirko Bogataj – KV strugar; Janez Omejc – KV radiomehanik; Karl Vrenko – KV elektromehanik.

Orodjarna:

Andrej Ropret – vajenec; Franc Plestenjak – vajenec; Boris Cegnar – vajenec; Anton Draksler – vajenec; Mirko Udovč – vajenec; Anton Bradaška – KV strugar.

Splošni oddelek:

Silvo Planinšek – SS uslužbenec-tehnik; Ivo Dolinar – vajenec; Peter Bergles – vajenec.

Vzdrževanje strojev:

Ivan Mihelič, Ivan Rozman, Alojz Selan, Janez Knific, Janez Carman in Milan Hafner – vsi vajenci.

Organizacija:

Terezija Goričanec – NS kurirka; Ivanka Kordiš – NS uslužbenka, Marija Cegnar – NS uslužbenka.

Splošni sektor:

Jože Benčič – VS uslužbenec.

Prevoz:

Janez Agnič – NK delavec.

Finančni sektor:

Majda Hrovat – NS uslužbenka.

Obrat Otoče:

Alojz Justin – VK elektromonter.

IZSTOPILI V MESECU OKTOBRU

Produkcija:

Stevan Risteovski – PK delavec – na lastno željo; Ivan Trček – VK skladišni delavec – disciplinsko odpuščen; Franc Kosmač – PK delavec – disciplinsko odpuščen; Franc Bašar – KV delavec – invalidsko upokojen; Marjan Fabjančič – PK delavec – na lastno željo; Vladislav Kovač – NK delavec – na lastno željo; Ivan Bučar – PK delavec – na lastno željo; Vili Savernik – PK delavec – disciplinsko odpuščen; Marija Gašperšič – PK delavka – disciplinsko odpuščena.

Splošni oddelek:

Ivan Ferlež – KV strojni ključavničar – na lastno željo; Franc Bajželj – VK strojni ključavničar – na lastno željo; Silvo Seražin – KV telefonski mehanik – JLA; Janez Arh – KV elektromehanika – JLA.

Razvojni oddelek:

Milan Skrjanc – SS uslužbenec – na lastno željo; Ivan Dolinar, SS uslužbenec – na lastno željo; Franc Zupančič – KV finomehanik – na lastno željo; Avgust Vidmar – VK finomehanik – invalidsko upokojen; Stanko Polanič – VK TT mehanik – na lastno željo; Matija Retelj – KV delavec – disciplinsko odpuščen; Tomšič ing. Matija – VS inženir – na lastno željo; Olga Grabec – NS uslužbenka – na lastno željo.

Montaža:

Rozalija Puce, Polda Bogataj, Franca Kopač, Ida Koren, Julijana Jurčič, Marija Trdina, Julka Novak – vse PK delavke – na lastno željo; Franciška Hacc – PK delavka – starostno upokojena; Vera Fajfar – PK delavka – disciplinsko odpuščena.

Montaža inštrumentov:

Marjan Udovč – KV mehanik – na lastno željo; Franc Rogelj – PK delavec – disciplinsko odpuščen; Srečko Kavčič – KV mehanik – na lastno željo.

Komercialni oddelek:

Fortunat Orehek – SS uslužbenec – JLA; Miha Sajovic – KV delavec – na lastno željo; Rafael Lavtar – KV delavec – disciplinsko odpuščen.

Priprava dela:

Srečko Stres – SS uslužbenec – na lastno željo; Janez Sušteršič – VS uslužbenec – starostno upokojen.

Obrat:

Marija Finžgar – NS uslužbenka – na lastno željo.

Oddelek tehnične kontrole:

Dušan Kovačič – KV elektromonter, Alojz Štamcar – VK kontrolor in Jože Čebašek – PK delavec – vsi na lastno željo.

Splošni sektor - Komunalni oddelek:

Ado Premru – SS uslužbenec – na lastno željo; Ivanka Kutin – PK delavka – invalidsko upokojena.

Orodjarna:

Franc Knific – vajenec – na lastno željo; Milan Zalar – KV strugar – disciplinsko odpuščen; Franc Poljanec – KV strugar – na lastno željo; Florijana Grimšičar – NS uslužbenka – na lastno željo.

Sudanski mornarji so obiskali »Iskro«

Proti koncu oktobra je našo tovarno obiskala skupina sudanskih mornarjev, gojencev oficirske mornariške šole za zvezo v Lovranu, ki jo je spremljal kapetan vojne ladje in komandant omenjene šole Andjelko Gančević. — Sudanski mornarji so pri nas na študiju že nad leto dni, ostali pa bodo do maja 1961.

Razen naše tovarne so si doslej ogledali še tovarni »Telekomunikacije« in »Industrijo za elektro-zveze« v Ljubljani. — Pri nas so si z velikim zanimanjem ogledali delo na tekočem traku električnih števcov, montažo telefonskih central in telefonskih aparatov, še prav posebno pozorno pa bakelitno delavnico, kajti bili so prepričani, da teh izdelkov ne izdelujemo sami, pač pa jih uvažamo in pri nas le montiramo. V razgovorih po ogledu tovarne tega svojega presenečenja niso mogli skriti in z občudovanjem so hvalili to, kar so spoznali in videli v urah, ki so jih prebili v naših oddelkih. Tudi na splošno so izrazili navdušenje nad našo elektroindustrijo in industrijo izdelkov za zveze, ki so jo spoznali v času svojega bivanja v Jugoslaviji.

Pred koncem svojega obiska v naši tovarni so si sudanski mornarji ogledali tudi film o »Iskri«, nato pa so se od nas poslovili, poudarjajoč, da bodo v domovini povedali o vsem, kar so pri nas videli in zvedeli in tako skušali še utrditi prijateljske vezi, ki vladajo med obema državama.

M. V.

